

บทที่สาม: ตัวละคร

เหตุการณ์ทั้งหลายที่ประกอบขึ้นเป็นโครงเรื่อง ย่อมบังเกิดแก่มนุษย์หรือสัตว์ ซึ่งเราเรียกว่า “ตัวละคร” (character) ในสมัยดึกดำบรรพ์ก่อนที่จะมีเรื่องสั้นและนวนิยายอย่างที่เรารู้จักกันอยู่บัดนี้ นักเล่านิทานซึ่งกระตือรือร้นอย่างอิสปมักใช้สัตว์เป็นตัวละครจนกระทั่งเราจำอุปนิสัยของสัตว์เหล่านั้นได้ เช่น ลาโล่, สุนัขจิ้งจอกเจ้าเล่ห์ ดังนั้นเป็นต้น ในสมัยปัจจุบันนักเขียนเรื่องสั้นและนวนิยายส่วนมากมักใช้มนุษย์เป็นตัวละคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเห็นว่าผู้อ่านเป็นมนุษย์ น่าจะสนใจใคร่ทราบพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยกันเองมากกว่า แต่ก็อาจใช้สัตว์เป็นตัวละครบ้างเหมือนกัน โดยเฉพาะเมื่อต้องการเสียดสีประชดประชันสังคม หรือเมื่อต้องการเรียกร้องให้มนุษย์มีความเมตตากรุณาต่อสัตว์ ด้วยเหตุนี้เราจึงมีนวนิยายเช่น *Black Beauty* ของ Anna Sewell และเรื่องสั้นเช่น “Twilight” ของ Wladyslaw Stanislaw Reymont ซึ่งมีมาเป็นตัวละครสำคัญทั้งสองเรื่อง

การสร้างลักษณะนิสัยของตัวละคร (Characterization)

ผู้ประพันธ์อาจสร้างลักษณะนิสัยของตัวละครได้ 5 วิธีด้วยกัน คือ

1. ด้วยการที่ผู้ประพันธ์บรรยายรูปร่างลักษณะและอุปนิสัยตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร วิธีนี้ทำได้ง่ายและเหมาะสมกับเรื่องสั้นกว่าวิธีอื่น แต่ในนวนิยายก็นิยมใช้วิธีนี้มากเหมือนกัน ดังตัวอย่าง

ครอบครัวนี้มีอาชีพซ่อมรองเท้า มีชื่อเสียงทั่วทั้งตำบล ฉีสทำงานวันหนึ่ง และจะหยุดพักเสียสองวัน มัธวะลูกชายก็เหนื่อยง่าย จะต้องหยุดสูบบุหรี่เสียหนึ่งชั่วโมงหลังจากที่ทำงานไปได้ครึ่งชั่วโมง ด้วยเหตุนี้คนทั้งสองจึงหางานทำไม่ค่อยได้ ถ้ายังมีข้าวสารกรอกหม้ออยู่สักกำมือหนึ่งทั้งพ่อและลูกก็จะไม่ยอมทำอะไรเลย หลังจากทอดอาหารไปสักสองวัน ฉีสก็จะขึ้นต้นไม้หักกิ่งไม้ มัธวะก็จะนำมันไปขายที่ตลาดนัด トラบไคที่ยังมีเงินติดกระเป๋า トラบนั้นคนทั้งสองจะไม่ทำอะไรทั้งสิ้น แต่พอถึงคราวอดอาหารอีก ก็จะช่วยกันเก็บเงินไปขายหรือหางานทำเสียที

– “The Shroud” ของ Prem Chand

* ศาสตราจารย์กุลหลาบ มัลลิกะมาส. *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522, หน้า 111-115.
E.M. Forster. *Aspects of the Novel*. Middlesex: Penguin Books, 1970, pp. 75-89.
William Kenney. *How to Analyze Fiction*. New York: Monarch Press, 1966, pp. 24-37.
Laurence Peirine. *Story and Structure*. New York: Harcourt, Brace & World, Inc., 1959, pp. 85-89.
Wilfred Stone, Nancy Huddleston Packer, and Robert Hoopes. *The Short Story: An Introduction*. New York: McGraw-Hill Book Company, 1976, pp. 18-21.

นี่เป็นการบรรยายตัวละครสองตัวคือมีสุกับมีธวะสองพ่อลูกว่ามีอาชีพซ่อมรองเท้า ฐานะยากจน แต่เกียจคร้านทำงาน ผู้ประพันธ์ใช้เนื้อที่ไม่มากนัก แต่ผู้อ่านก็ได้ทราบภูมิหลังของตัวละครมากพอสมควร หรืออย่างไรในเรื่อง*สามก๊ก*เมื่อบรรยายถึงเล่าปี

แลเมืองต้นก้วนมีชายคนหนึ่งชื่อเล่าปี เมื่อน้อยชื่อเตียนเต็ก ก็ไม่สู้รักเรียนหนังสือ แต่มีปัญหาใจนั้นดี ความโกรธความยินดีมิได้ปรากฏออกมาภายนอก ใจนั้นอารีนักมีเพื่อนฝูงมากใจกว้างขวาง หมายถึงเป็นใหญ่กว่าคนทั้งปวง กอปรด้วยลักษณะรูปใหญ่สมบูรณ์สูงประมาณห้าศอกเศษ หุยานถึงบ่า มือยาวถึงเข่า หน้าขาวดั่งสีหยก ฝีปากแดงดั่งชาดแถม จักษุชำเลืองไปเห็นหู แลเล่าปีนั้นเป็นบุตรเล่าเหง เล่าเหงเป็นเชื้อพระวงศ์พระเจ้าฮั่นแกงเต้ เล่าเหงตายตั้งแต่ภรรยา เล่าปีผู้บุตรมีกตัญญูรักษามารดาไว้ให้อาหาร แลเล่าปีกับมารดาเป็นคนซื่อใจไร้ทรัพย์สินทอเสื่อขายเลี้ยงชีวิตบ้านที่เล่าปีอยู่นั้น ชื่อบ้านเล่าของฉุนอยู่ใกล้เมืองต้นก้วน เรือนนั้นอยู่ริมต้นหม่อน ๆ นั้นสูงประมาณแปดวาเศษ กิ่งนั้นเป็นพุ่มดั่งฉัตร มีหมอคุนคนหนึ่งเดินมาเห็นภูมิบ้านและต้นหม่อนดั่งตำรา จึงทายว่าบ้านนี้มีผู้มีบุญอยู่ เล่าปีเมื่อยังเด็กอยู่นั้น เล่นกับลูกชาวบ้านทั้งปวง เล่าปีจึงว่า ถ้ากูได้เป็นเจ้ากูจะเอาต้นหม่อนต้นนี้ไปทำคันทันเศวตฉัตรกัน เล่าฮ้วนก็ผู้เป็นอาได้ยินเล่าปีว่าประหลาด จึงชมเล่าปีว่าจะมีบุญเป็นมั่นคง เล่าฮ้วนก็ทำนุบำรุงให้เงินทองแก่เล่าปีเนื่อง ๆ เมื่อเล่าปีอายุได้สิบห้าปี มารดาจึงให้ไปเรียนหนังสือกับเต้เทียนผู้เป็นครู เล่าปีนั้นมีเพื่อนสองคนชื่อโลติดหนึ่ง กองซุนจันหนึ่ง เรียนหนังสืออยู่ด้วยกันจนอายุได้สิบห้าปี ขณะนั้นเล่าปีเดินไปเห็นหนังสือซึ่งปิดไว้ที่ประตูเมือง เล่าปีคิดไปมิตลอดยื่นดูหนังสือทอดใจใหญ่อยู่

- สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)¹

จากข้อความซึ่งผู้ประพันธ์บรรยายไว้ในย่อหน้านี้ เราได้ทราบรูปร่างลักษณะ อุปนิสัยใจคอ ความใฝ่ฝัน และภูมิหลังของเล่าปีอย่างแจ่มแจ้ง

2. ด้วยการทำหนดให้ตัวละครอื่นสนทนาหรือคิดเกี่ยวกับตัวละครตัวนั้น ดังตัวอย่าง

ดูก่อนท่านมาริสะ, ข้าพเจ้าฟังกล่าวได้ด้วยถ้อยคำเป็นไฉน? ถ้าจะพูดถึงความงามของนาง ก็เกรงว่าถ้อยคำของข้าพเจ้าอาจหาญอยู่สักหน่อย, เพราะถ้าจะกล่าว

¹ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) (แปล). *สามก๊กเล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ, 2515, หน้า 7-8.

ให้ท่านรู้สึกซึมซาบได้ดังหลับตาเห็น ข้าพเจ้าจะต้องเป็นมหากวีจรตเสียก่อน, และถึงจะมีความสามารถปานนั้นท่านก็จะเห็นความงามได้เพียงราง ๆ เท่านั้น รวมความข้าพเจ้าพอจะบอกได้เลา ๆ ว่าสาวน้อยที่อยู่กลางเวที มีดวงหน้าवलประหนึ่งแสงจันทร์อันอ่อน ๆ รูปประหงทรงอรชรหาตำหนิมิได้ทรงทรมวยอยู่ทั่วสรรพางค์, จนทำให้ข้าพเจ้าเผลอสติคิดว่านางคือพระลักษมีเทวีอวตารมา. บังเกิดความยินดีซาบซ่านทันทีที่ได้มาเห็น.

ทันใดนั้น นางเริ่มเคาะคลีบุชาพระศรีเทวี มีกิริยาท่าทางหัดเทียมได้ ก็แต่ผู้สามารถเป็นพิเศษ นางโยนลูกคลีลงบนเวที ครั้นเมื่อลูกคลีค่อย ๆ กระทบกลับ, นางเอาหัตถ์ดังกลีบดอกไม้มาดบรับไว้ ให้ลูกคลีกระท้อนขึ้นแล้วก็เอาหลังหัตถ์ขึ้นรับและโยนกลับผลัดเปลี่ยนเวียนทำตบต้อนลูกคลีด้วยหัตถ์ซ้ายและหัตถ์ขวาให้กระท้อนขึ้นลงเร็วและช้า วงไปจนตลอดด้านเวที. ถ้าท่านเป็นผู้รู้ดีดูชำนาญในการเล่นคลี, ซึ่งข้าพเจ้าสังเกตดูในกิริยาของท่าน ก็ต้องเข้าใจว่ามีความรู้ดี, และได้ไปเห็นด้วยตนเอง ก็คงบอกว่าจะหาผู้ที่ชำนาญยอดเยี่ยมเสมอนางเป็นไม่มี.

ครั้นแล้วนางได้แสดงการเล่นอย่างหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้ายังไม่เคยเห็น และยังไม่เคยได้ยินการเล่นชนิดนี้ด้วย. กล่าวคือ ได้โยนลูกคลีของหนึ่งคู่ แล้วเคาะให้ขึ้นลงอย่างรวดเร็วจนดูเป็นสายทอง ตั้งแต่พื้นเวทีตลอดขึ้นไปในอากาศ, ส่วนบาทก็ย่างย่างเข้าจิ้งหะกับเสียงอาการที่ประดับกาย, ถ้าจะเปรียบเทียบความเร็วของคลีก็คือ เห็นเป็นสายคล้ายซี่กรงทองและเงานั้นคือนกซึ่งกระโดดเดินไปมาอยู่ในกรงทองปานเดียวกัน.

- *กามนิคมบัสมบูรณ* ของ เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป²

ทั้งสามย่อหน้านี้เป็นข้อความที่กามนิคมบุสมบูรณพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ซึ่งขณะนั้นเขาไม่ทราบว่าเป็นใคร) ถึงความงามและความชำนาญในการเล่นคลีของวาสิฏฐี (ซึ่งขณะนั้นเขายังไม่รู้จักชื่อ) จะเห็นว่าผู้ประพันธ์ใช้เนื้อที่มาก ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าเรื่องนี้เป็นนวนิยายจึงไม่จำเป็นต้องประหยัดถ้อยคำอย่างเรื่องสั้น

ขอให้ดูตัวอย่างจากเรื่องสั้นบ้าง

“ใช่ครับ” ข้าพเจ้าตอบ “เราเรียนหนังสือมาด้วยกัน เขาเป็นคนกล้าหาญมาก รูปหล่อเพื่อน ๆ ชอบ เป็นที่โปรดปรานของทุกคนที่รู้จักเขา เสียแต่ว่าเขาออกจะใจร้อนและไม่โง่งงไปสักหน่อย”

- “Zodomirsky’s Duel” ของ Alexandre Dumas

นี่เป็นคำบอกเล่าของ ร.อ.อเล็กซิส สเตฟาโนวิช ตัวละครรองซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องเกี่ยวกับ

² เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป (นามแฝง) (แปล). *กามนิคมบัสมบูรณ*. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, 2516. หน้า 26-28.

ร.อ.ไซโดเมียร์สกีตัวละครสำคัญ เราจะเห็นได้ว่าข้อความสั้น ๆ นี้ทำให้เรารู้จักไซโดเมียร์สกีในหลายแง่มุม คือ กล้าหาญ รูปหล่อ เข้ากับคนได้ง่าย ทุกคนชอบ ใจร้อนและซี้โมโห

ข้อควรระวังในการสร้างลักษณะนิสัยของตัวละครด้วยวิธีนี้ก็คือ ตัวละครที่พูดหรือคิดเกี่ยวกับตัวละครอื่นนั้นอาจมีอคติได้ เช่น ในตอนที่ยกมานี้ ร.อ.สเตฟาโนวิชอาจมีฉันทคติเพราะเป็นเพื่อนเรียนหนังสือมาด้วยกันกับไซโดเมียร์สกี ด้วยเหตุนี้เราจะต้องดูข้อความตอนอื่น ๆ ประกอบด้วยเพื่อตัดสินใจว่าข้อความที่เขากล่าวมานั้นควรเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใด ในเรื่องเดียวกันนี้ ร.ต.สตัมมซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ชอบไซโดเมียร์สกีได้กล่าวชมไซโดเมียร์สกีว่า “เขากล้าจริง ๆ” จึงทำให้เราเชื่อได้ว่าสเตฟาโนวิชมิได้กล่าวขวัณถึงเพื่อนของเขาด้วยฉันทคติ

สองวิธีที่กล่าวมาแล้วนี้เรียกว่าการบรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครโดยตรง เรียกในภาษาอังกฤษว่า direct presentation

3. ด้วยคำพูดหรือบทสนทนาของตัวละครตัวนั้น คำพูดอาจบอกอุปนิสัยของตัวละครได้แต่ไม่เสมอไปนัก แต่ข้อนี้ก็อาจพิสูจน์ได้จากกรกระทำของเขา ดังตัวอย่าง

“พ่อคงกินขนมอย่างน้อยสี่สิบชิ้น ?”

“กว่าสี่สิบชิ้นเสียอีก !”

“เป็นฉันจะกินอย่างน้อยห้าสิบชิ้น !”

“ข้าก็คงกินไม่น้อยกว่าห้าสิบชิ้นเหมือนกันแหละวะ ตอนนั้นข้ายังแข็งแรงอยู่ ขนาดแกยังไม่ได้ครึ่งของข้าเลย”

– “The Shroud” ของ Prem Chand

นี่เป็นบทสนทนาการระหว่างฆีสุกับมัธวะสองพ่อลูกหลังจากที่ฆีสุเล่าเรื่องงานเลี้ยงในการแต่งงานของเจ้าของที่ดินเมื่อสี่ปีก่อนให้มัธวะฟัง แสดงว่าทั้งสองพ่อลูกตะกะตะกรรมด้วยกันและการกระทำของเขาจะพิสูจน์ว่าทั้งสองคนมีอุปนิสัยเช่นนี้จริง

4. ด้วยการบรรยายความคิดของตัวละครตัวนั้น ตอนที่ตัวละครคิด ผู้ประพันธ์มักจะบรรยายออกมาตรง ๆ ว่า เขาคิด, เขาคิดดัง ๆ, เขารำพึง หรือ เขาบอกตัวเอง, เขาพูดกับตัวเอง หรือบางทีก็มิได้มีถ้อยคำทำนองนี้บรรยายไว้เลย แต่เราอาจทราบได้ว่าตัวละครคิดจากข้อความใกล้เคียง ดังตัวอย่าง

แกกวาดฝุ่นก่อน “ฉันไม่ยากให้รองเท้าของลูกฉันสกปรก” แล้วแกก็เอาก้อนหินตอกตะปูที่โผล่ขึ้นมา “แขนเสื้อของอาร์ชากอาจโดนมันเกี่ยวขาดไปก็ได้นะ”

“ลูกแกะขาว” ของ Sero Khanzadian

นี่เป็นความคิดของนาวาซาร์ดแสดงให้เห็นว่าแกอาทรต่อบุตรบุญธรรมของแก
ความคิดของตัวละครย่อมแสดงให้เห็นอุปนิสัยที่แท้จริงมากกว่าคำพูด เพราะคนเรา
อาจคิดได้อย่างอิสระ ไม่มีใครสามารถบังคับได้ และเชื่อถือได้มากกว่าการสร้างลักษณะนิสัย
ตัวละครวิธีที่สองและที่สาม

5. ด้วยการบรรยายการกระทำของตัวละครตัวนั้น การกระทำของตัวละครจะชี้ให้เรา
เห็นอย่างแน่ชัดว่าตัวละครนั้น ๆ มีอุปนิสัยอย่างไร ดังตัวอย่าง

ทั้งพ่อลูกเขี่ยหัวมันออกมาจากขี้เถ้าและกินทิ้ง ๆ ที่ยังกำลังร้อน เนื่องจาก
ไม่มีอะไรตกท้องมาตั้งแต่วันก่อน จะรอจนมันเย็นไม่ไหว ลิ้นของคนทั้งสองพองตั้ง
หลายหน ต่างคนต่างรีบเขมือบอย่างตะกละตะกรามจนน้ำหูน้าตาไหล

- “The Shroud” ของ Prem Chand

การกระทำในข้อความที่ยกมานี้ แสดงว่าทั้งพ่อลูกมีอุปนิสัยตะกละตะกราม
ทั้งสามวิธีที่กล่าวมานี้เรียกว่าการบรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครโดยทางอ้อม เรียก
ในภาษาอังกฤษว่า indirect presentation

Laurence Perrine ให้ข้อสังเกตในการสร้างลักษณะนิสัยของตัวละครไว้ว่า ผู้ประพันธ์
ไม่ควรสร้างลักษณะนิสัยของตัวละครด้วยการบรรยาย (วิธีที่หนึ่ง) เพียงวิธีเดียว เพราะถ้าทำ
เช่นนั้น เรื่องสั้นหรือนวนิยายจะกลายเป็นความเรียง (essay) ไป ทางที่ดีแล้วจะต้องให้ตัวละคร
ได้พูด คิด และแสดงการกระทำออกมาด้วย เพราะผู้อ่านจะเชื่อว่าตัวละครเห็นแก่ตัวก็ในเมื่อ
เขามีการกระทำที่แสดงว่าเห็นแก่ตัว หาใช่ด้วยการบรรยายแต่เพียงอย่างเดียวไม่

ประเภทของตัวละคร

เราสามารถจำแนกตัวละครออกไปได้ตามบทบาท ตามลักษณะนิสัย และตามพัฒนาการ
ดังนี้

1. ตามบทบาท ตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในเรื่อง เกี่ยวข้องพันพันกับโครงเรื่อง และ
ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องมากที่สุด เราเรียกว่าตัวละครสำคัญ (principal
หรือ main character) ในเรื่องสั้นที่เราอ่านมาแล้วในหนังสือเล่มนี้ มีกุจจิโอ โบนาวินโนในเรื่อง
“สัมจากชิซึลี” สามิของเบอร์ทาในเรื่อง “เหมือนฝันร้าย” ปอลิน เคอ ลูซีในเรื่อง “มาตาม เคอ
ลูซี” และแม่เฒ่าหวางในเรื่อง “ปีศาจเฒ่า” เป็นตัวละครสำคัญ หรือในนวนิยายไทยที่เราเคย

ได้อ่านกันมาแล้ว หมอกานต์ในเรื่อง *เขาชื่อกานต์* ของ สุวรรณี สุคนธา นายอำเภอรวมพล
กรทองในเรื่อง *นายอำเภอปฏิวัติ* ของ บุญโชค เจียมวิริยะ และวิสูตร ศุภลักษณ์ ณ อยุธยาใน
เรื่อง *ละครแห่งชีวิต* ของ ม.จ.อากาศด่าเกิง เป็นตัวละครสำคัญ ดังนี้เป็นต้น ในปัจจุบันนี้เรา
หลีกเลี่ยงคำว่า “พระเอก” หรือ “นางเอก” เพราะบางทีตัวละครดังกล่าวนี้มิได้มีสถานะดังกล่าวนั้น
เราไม่อาจเรียกแม่เฒ่าหวางว่านางเอกได้เลย แต่เราเรียกได้ว่าเป็นตัวละครสำคัญโดยเต็มภาคภูมิ

ตัวละครที่มีบทบาทรองลงไป หรือมีบทบาทน้อยมาก เราเรียกว่าตัวละครรอง (subordinate
หรือ minor character) ตัวละครประเภทนี้จะช่วยในการดำเนินเรื่อง ช่วยให้เรื่องเบาสมอง หรือ
ช่วยให้ตัวละครสำคัญเด่นขึ้น เช่น ปลัดจังหวัดนอกราชการบังหลวงในเรื่อง *นายอำเภอปฏิวัติ* ช่วย
ทำให้นายอำเภอรวมพล กรทองเด่นขึ้น หรือนายอำเภอเลวในเรื่อง *เขาชื่อกานต์* ก็ช่วยให้หมอก
กานต์เด่นขึ้นเช่นเดียวกัน

2. ตามลักษณะนิสัย ตัวละครบางตัวมีลักษณะนิสัยหลายอย่างหรือหลากหลาย เราเรียกว่า
ตัวละครหลายลักษณะ (round หรือ complex character) ศาสตราจารย์กุหลาบ มัลลิกะมาส
ได้กล่าวถึงขุนแผนและนางอมิตดาไว้ในหนังสือ *วรรณคดีวิจารณ์* หน้า 113 ว่าเป็นตัวละครหลาย
ลักษณะ ดังนี้

ขุนแผนใน *เสภาขุนช้างขุนแผน* หรือนางอมิตดาใน *มหาเวสสันดรชาดก* เป็น
ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยหลายอย่าง ขุนแผนเป็นชายเจ้าชู้ที่มีความรักแท้ มีอารมณ์
รุนแรงแต่เอือกเย็นสุขุมลงเมื่ออายุมากขึ้น ขุนแผนไม่เคยกล่าวถึงความรู้สึกของตนที่
มีอยู่ต่อนางพิมจนถึงตอนท้ายของเรื่อง เก็บความรู้สึกนี้บอกกับบุตรชายแต่เพียง
ประโยคเดียวว่า “เมื่อแม่เจ้าพ่อก็ชำระกำหนด” ขุนแผนเป็นนักรบที่กล้าหาญ เป็น
คนซื่อ เป็นข้าราชการที่จงรักภักดี เป็นเพื่อนที่มีธรรมาศยดีมีมารยาทรู้จักที่สูงที่ต่ำ
เป็นพ่อที่รู้จักรับผิดชอบมากกว่าเป็นสามีที่ดี เป็นคนมุกตะลุมและเหี้ยมโหดต่อศัตรู วิชา
ลักษณะเหล่านี้ปรากฏในบทบาทหลายตอน เปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ชีวิต
บ้างเป็นพื้นนิสัยของขุนแผนบ้าง ขุนแผนจึงเป็นตัวละครที่มีชีวิตสมจริงและน่าสนใจ
และผู้ศึกษาจะพิจารณาคุณลักษณะนิสัยของนางอมิตดาตามบทบาทที่มีด้วยตนเองว่า
มีลักษณะนิสัยหลายหลากได้เช่นกัน

ตัวละครบางตัวมีลักษณะนิสัยประจำตัวเพียงอย่างเดียวหรือน้อยอย่าง ตรงกันข้ามกับ
ขุนแผนหรือนางอมิตดา เราเรียกว่าตัวละครน้อยลักษณะ (flat หรือ simple character) เช่น มี
อุปนิสัยคดโกง ก็เป็นเช่นนั้นไปจนตลอดเรื่อง หรือเป็นคนรับใช้ที่ซื่อสัตย์ต่อนายจ้าง ก็เป็นเช่นนั้น

ตั้งแต่ต้นจนจบ หรือพูดผิด ๆ ก็เป็นเช่นนั้นไปจนตลอดเรื่อง ตัวละครประเภทนี้อาจช่วยสร้างความซับซ้อนหรือช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดในเรื่องสั้นหรือนวนิยายได้

ยังมีตัวละครอีกพวกหนึ่งที่จัดอยู่ในประเภทน้อยลักษณะ เรียกว่า stock character เช่น แม่ผัวขี้ใจจน แม่เลี้ยงใจยักษ์ ทนายความปากกล้า นักสืบที่ฉลาดหลักแหลมเกินมนุษย์ธรรมดา ฯลฯ ที่เรียกตัวละครพวกนี้ว่า stock character ก็เพราะตัวละครดังกล่าวมีตัวตนอยู่แล้วเหมือนสินค้าในสต็อก ผู้ประพันธ์ต้องการจำหน่ายเมื่อใดก็หยิบออกมาจำหน่ายได้เมื่อนั้น

3. ตามพัฒนาการ ตัวละครบางตัวอาจเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยหรือทัศนคติไปได้ก่อนที่เรื่องจะจบ เช่น เปลี่ยนจากที่เคยตระหนี่เหนียวแน่นเป็นโอปอ้อมออารี จากที่เคยกล้าหาญเป็นขี้ขลาด จากที่เคยเกียจคร้านเป็นขยันขันแข็ง ฯลฯ โดยมีเหตุผลอันสมควร ตัวละครที่เปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยไปได้เช่นนี้ เราเรียกว่าตัวละครพลวัต (dynamic character) ซึ่งมักจะปรากฏแก่ตัวละครสำคัญ แต่ตัวละครบางตัวไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยอย่างไรเลย ตอนต้นเรื่องมีลักษณะนิสัยอย่างไร ตอนจบเรื่องก็คงมีลักษณะนิสัยอย่างนั้น ตัวละครดังกล่าวนี้เราเรียกว่าตัวละครสถิต (static character)

ข้อสำคัญที่ควรระวังในเรื่องตัวละคร คือ ประการแรก ตัวละครจะต้องมีการกระทำที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของตน มิใช่ว่าในโอกาสหนึ่งประพฤติปฏิบัติอย่างหนึ่ง แต่ในอีกโอกาสหนึ่งประพฤติปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง เว้นแต่ว่าจะมีเหตุผลอันสมควรให้เปลี่ยนแปลงไปได้เช่นนั้น ประการที่สอง ตัวละครจะต้องมีสิ่งเร้าอย่างเพียงพอเพื่อยั่วให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป โดยเฉพาะเมื่อตัวละครนั้นเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัย ผู้อ่านจะต้องเข้าใจเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงนั้น ถ้าไม่ใช่ในทันทีทันควัน อย่างช้าที่สุดก็เมื่อตอนจบเรื่อง และประการสุดท้าย ตัวละครจะต้องเหมือนชีวิตจริง (lifelike) ไม่ใช่จินตนาการที่ตีมิได้หรือเลวจนหาที่ชมมิได้ เพราะคนเราแต่ละคนนั้นย่อมมีทั้งดีและเลวอยู่ในตัว

บทสนทนา

บทสนทนามีปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายแทบทุกเรื่อง นักประพันธ์น้อยคนนักที่จะไม่ใช้บทสนทนาให้เป็นประโยชน์ อันที่จริงการสนทนาเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เรื่องสั้นและนวนิยายเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ จึงไม่ควรมองข้ามความสำคัญของบทสนทนาไปเสีย

ศาสตราจารย์กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการใช้บทสนทนาไว้ในหนังสือวรรณคดีวิจารณ์ หน้า 115 ว่ามี 5 ประการ คือ

1. เพื่อช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยายของผู้แต่ง โดยเฉพาะในบทละคร บทสนทนาคือการดำเนินเรื่องโดยตรง

เพื่อให้ผู้ศึกษามองเห็นวัตถุประสงค์ข้อนี้ชัดเจนขึ้น จะขอยกตัวอย่างบทสนทนาจากเรื่องละครแห่งชีวิต ของ ม.จ.อากาศดำเกิง ดังนี้

“นี่บอบบี้” ท่านเซอร์กล่าวท้วง “ฉันไม่อยากให้เธอเรียกฉันว่าเซอร์เปอร์-ซีวิลเลย คุณมันเคอะจ้ง เราจะเริ่มสนิทสนมกันเสียตั้งแต่คืนนี้ไม่ได้หรือ? เราจะเรียกเธอว่าบอบบี้ เธอเรียกฉันว่าเปอร์ซี เรียกรรยาฉันว่าเลดีเปอร์ซีวิล เรียกลูกสาวฉันว่าพอลลี่ อย่าไปเรียกแกว่ามิสซิส เดอร์เวอร์ดนะ พอลลี่จะตีเอาเธอตาย”

“ตกลงครับ” ข้าพเจ้าพูดอย่างโล่งใจที่สุด “ผมจากอังกฤษมารู้สึกหงอย ต้องการเพื่อนเหลือเกิน ผมรู้สึกเคราะห์ดีอย่างยิ่งที่ได้มาพบพวกคุณทั้งหมด”

“นี่โรงพิมพ์ส่งเธอไปอเมริกาหรือ?” พอลลี่ถาม หล่อนมีเสียงขึ้นจุกเป็นชาวอเมริกาเล็กน้อย

“เปล่า” ข้าพเจ้าตอบ “ฉันเสียใจที่จะต้องบอกว่าฉันได้ลาออกจากตำแหน่งในโรงละครโรงใหญ่เสียแล้ว ฉันมาเป็นนักเรียนส่วนพระองค์ของพระราชวังสยามจะไปเรียนวิชาต่างประเทศที่เมืองวอชิงตัน”

“ตายจริง!” ท่านเซอร์ออกอุทาน “ทำไมจึงลาออกเสียเล่า?”

“ร่างกายของผมไม่แข็งแรงพอสำหรับชีวิตอันบุกบันเช่นนั้น” ข้าพเจ้าตอบ

“แต่ชีวิตหนังสือพิมพ์สนุกมากนะ บอบบี้” เลดีเปอร์ซีวิลกล่าว “พอลลี่ของฉันเคยเป็นผู้แทนหนังสือพิมพ์มาแล้วเหมือนกัน”

นั่งคุยกันจนตึกพอได้เวลาเราต่างก็ลากันไปนอน

— ละครแห่งชีวิต ของ ม.จ.อากาศดำเกิง³

บทสนทนาตอนนี้แสดงให้เห็นว่าบอบบี้ลาออกจากตำแหน่งนักข่าวหนังสือพิมพ์ไทมส์ และกำลังเดินทางไปศึกษาต่อ ณ กรุงวอชิงตันด้วยทุนส่วนพระองค์

2. เพื่อช่วยให้รู้จักตัวละครในเรื่องทั้งรูปร่างลักษณะหน้าตาและนิสัยใจคอ โดยผู้แต่งไม่ต้องชี้แจงตรง ๆ

³ ม.จ.อากาศดำเกิง. ละครแห่งชีวิต. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, 2512, หน้า 415-16.

นี่เป็นวิธีการสร้างลักษณะนิสัยตัวละครที่เราได้กล่าวมาแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีบทสนทนาในนวนิยายไทยที่สนับสนุนวัตถุประสงค์ข้อนี้มากมายหลายแห่ง จะขอยกตัวอย่างที่เด่น ๆ ในเรื่อง *มายอำเภอปฏิวัติ* ของ บุญโชค เจียมวิริยะมาตคนหนึ่ง ดังนี้

“ตกลง” ท่านปลัดจังหวัดรับเงื่อนไข ดิมเบียร์อีกใหญ่แล้วกล่าวต่อไปว่า “ผมจะไปกับนายช่างหัวหน้าส่วนวิศวกรรมวันพรุ่งนี้ แต่เรื่องที่พระกับสมาชิกสภาจังหวัดพาราษฎรมาร้องว่าประตุน้ำที่ทำไว้เมื่อปีก่อนพังไปหมดสามประตุนั้น ขอให้คุณรีบรายงานมาด่วน ว่าผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ทำลายทิ้งก็แล้วกัน”

“ผมรายงานเท็จอย่างนั้นไม่ได้หรอกครับ”

“อ้าว แล้วกัน ทำไมถึงไม่ได้อีกล่ะ ?”

“รายงานอย่างนั้นมันผิดวิสัยลูกผู้ชาย ผมและท่านต่างก็รู้ดีว่า ประตุน้ำเหล่านั้นสร้างไม่ถูกต้องน้ำมาก็พัดขาดลอยไป”

“อู่วะ คุณนี่ จะให้ผมเป็นบ้าตายหรือไงนะ คุณทำงานแบบนี้ จังหวัดก็แยแสจ้วงตัวเองคูชิ คุณเป็นคนไม่กล้ารับผิดชอบอะไรทั้งนั้น ไม่รู้จักแก้ไขปัญหา ไม่เอาไหนเลย กะอีแค่รายงานมาเพียงว่า ผกค.ทำลายก็ทำไม่ได้ ที่ไหน ๆ เขาก็รายงานอย่างนี้กันทั้งนั้นแหละ”

“ครับ ที่ไหน ๆ เขารายงานกันอย่างนี้ ผมก็รู้ อย่างเช่นเจ้าหน้าที่บ้านเมืองไปบังคับรีดไถเอาวัวควายไก่อูหมูชาวบ้านเขากินฟรี เดินผ่านมาชักปืนยิงไกยิงวัวเขาเนื้อไปกินไปขายยังกับว่าไก่อูวัวป่า อยากได้ลูกเขาเมียใครก็ใช้อำนาจบังคับเอาตัว ๆ หมูบ้านบนเขาโน้น เจ้านายซีเฮลิคอปเตอร์ไปตรวจงานสิบห้าวัน พวกเกเรบางคนทำอะไรบ้าง ท่านอยากรู้เรียกพัฒนาการอำเภอหัวหน้าปจว. ที่หน่วยของผมมาสอบถามได้ทุกเวลา เพราะเขาเป็นคนล้าเสียดสาว ๆ ในหมู่บ้านนั้นลงมารักษาสิ่งที่ชาวบ้านไม่รู้จกถึงสิบราย รวมทั้งลูกสาวผู้ใหญ่บ้านก็โดนด้วย โรคร้ายชนิดนี้ชาวบ้านเข้าใจว่า “ตกขาว” หรือระดูขาว แต่ผู้มีประสบการณ์และหมอ ๆ เท่านั้นที่รู้ว่ามันคือโรคโกโนเรียหรือหนองใน !! อีกประการหนึ่งคือชอบข่มขู่บังคับชาวบ้านมาประชุมบ่อย ๆ ถ้าใครไม่มาประชุมจะถือว่าเป็น ผกค. หรือสนับสนุน ผกค. จนชาวบ้านทั้งกลัวทั้งเกลียด เลยถือโอกาสเอาตอนกลางคืนแห่กันมาเผาสะพานตัดขาดเส้นทางรถเสียเลย พวกโจรในเครื่องแบบจะได้ไม่ยกขบวนไปทำให้เขาเดือดร้อนบ่อย ๆ อย่างนี้ก็ยังมีการรายงานกันว่า ผกค. มาเผาสะพานทิ้งอีกเหมือนกัน ใครจะรายงานก็รายงานกันไปเถอะครับ ผมไม่เอาด้วยหรอก มันไม่ยุติธรรม”

– นายอำเภอปฏิวัติ ของ บุญโชค เจียมวิริยะ⁴

⁴ บุญโชค เจียมวิริยะ. *มายอำเภอปฏิวัติ*. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, 2518, หน้า 55-57.

บทสนทนาตอนนี้แสดงให้เห็นถึงนิสัยของตัวละครสองตัว คือ ปลัดจังหวัดเป็นคนไม่ซื่อตรง เป็นข้าราชการประเภทคอรัปชั่น และนายอำเภอเป็นคนซื่อสัตย์ รักความยุติธรรม และไม่ยอมอ่อนข้อให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งต้องการให้เขาทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

3. เพื่อช่วยให้มีวิธีการไม่ซ้ำซาก คือเปลี่ยนเป็นสนทนาบ้างเป็นการบรรยายบ้าง ที่มีวัตถุประสงค์เช่นนี้ก็เพื่อมิให้ผู้อ่านเบื่อ การมีบทสนทนาเพียงอย่างเดียวหรือมีการบรรยายเพียงอย่างเดียวย่อมไม่ผิดอะไรกับปรับเปลี่ยนกับข่าวเพียงอย่างเดียว ย่อมจะเบื่อได้ง่ายนักเขียนที่เข้าใจจิตวิทยาของผู้อ่านจึงใช้บทสนทนาการบรรยายสลับกันไป ดังตัวอย่าง

“แหม เลือดออกมาก!” ฮานะกระซิบด้วยเสียงที่ค่อนข้างเครียด หมอกเป็นม่านบังคนทั้งสามเสียสนิท และในเวลานี้ก็ไม่มีใครสัญจรไปมา พวกเขาประมวงกลับเข้าบ้านหมดแล้ว และแม้พวกที่ชอบเดินหาของที่ถูกลิ้นชดมาขึ้นชายหาดก็ถือว่าควรเลิกหาได้

“เราจะทำยังไงกับชายคนนี้?” ซาดาโอะพึมพำ แต่มือที่ได้รับการฝึกมาอย่างดีของเขาดูเหมือนว่าจะอยากห้ามเลือดที่กำลังไหลอย่างน่ากลัวเสียเองด้วยความเต็มใจ เขาเอาตะไคร่น้ำที่ขึ้นอยู่ตามชายหาดพอกแผล ชายหนุ่มคราวด้วยความเจ็บปวดแต่ก็มีได้พื้น

“สิ่งที่ดีที่สุดที่เราจะทำคือโยนเขากลับลงทะเลไป” ซาดาโอะพูดเหมือนตอบคำถามของตัวเอง

– “ศัตรู” ของ Pearl S. Buck

4. เพื่อสร้างความสมจริง คำพูดที่สมมุติว่าเป็นถ้อยคำจริง ๆ ของตัวละครทำให้รู้สึกใกล้ชิดกับความเป็นจริงมากกว่าคำบรรยายของผู้แต่ง

วัตถุประสงค์ข้อนี้ช่วยสนับสนุนคำกล่าวของ Laurence Perrine ที่ว่าตัวละครควรได้พูดคิด และแสดงการกระทำออกมาด้วยแทนที่ผู้ประพันธ์จะสร้างลักษณะนิสัยของตัวละครด้วยการบรรยายเพียงวิธีเดียว การที่ตัวละครพูดได้ คิดได้ และแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกตัวละครเหมือนคนมีชีวิต มิใช่หุ่นที่ต้องมีผู้พากย์พูดแทนให้ ดังตัวอย่าง

“ขอโทษเถอะครับ” ผมกล่าว “ผมอยากพูดกับสามีของคุณ”
“เขาออกจากบ้านไปอีกค่ะ” หล่อนบอก “คงจะกลับมาในครึ่งชั่วโมง”
ในห้องโถงผมเห็นรูปแม่พระหลายรูป เป็นศิลปะแบบโกธิกและบาร็อก อาจจะมีแบบโรโคโคด้วยถ้ามีรูปแม่พระศิลปะแบบนั้น

“อ้อ” ผมกล่าว “ถ้าฉันผมจะกลับมาใหม่ในครึ่งชั่วโมง”

– “เหมือนฝันร้าย” ของ Heinrich Böll

ตอนนี้มีทั้งบทสนทนาและการบรรยาย ถ้าเราจะเปลี่ยนให้เป็นคำบรรยายเสียว่า

ผมบอกมิสซิสซึมเป็นว่าอยากพูดกับสามีของหล่อน แต่หล่อนตอบว่าเขาไม่

อยู่ จะกลับมาภายในครึ่งชั่วโมง ผมก็เลยบอกว่าจะกลับมาใหม่ภายในเวลานั้น

เราก็จะเห็นว่าแห้งแล้ง ไม่มีชีวิตชีวาเสียเลย

5. เพื่อให้บทประพันธ์น่าอ่าน น่าสนใจและมีชีวิตชีวาขึ้น โดยเฉพาะบทสนทนาที่
คมคาย มีอารมณ์ขัน หรือพูดได้ตามฐานะของตัวละครและสมกับบทบาทในตอนนั้น ดังตัวอย่าง

สามีของแจกมน้ำตายเสียตั้งแต่ยังหนุ่มอยู่ แก่ต้องเสียเวลาสวดมนต์ภาวนา

ให้วิญญาณของเขาหลุดพ้นจากขุมนรกอยู่หลายปี ในที่สุดแก่รู้สึกเบื่อ เพราะต้องเลี้ยง

ลูกด้วยต้องทำงานด้วย ด้วยเหตุนี้เมื่อหลวงจีนปลอมแก้วว่า “อีกสิบเหรียญเท่านั้น

สามีของโยมก็จะหลุดจากขุมนรกแล้ว” แก่ก็ถามหลวงจีนว่า “เขายังติดอยู่แคไหน?”

“มือขวาข้างเดียวเท่านั้นแหละ โยม” หลวงจีนบอกเป็นเชิงปลอมใจแก่

“ถ้ายังเหลืออยู่ข้างเดียว เขาคงดึงออกมาเองได้” แก่กล่าวอย่างหนักแน่น

“ปีศาจเฒ่า” ของ Pearl S. Buck

นี่เป็นบทสนทนาที่นับว่าคมคายและขบขัน ทั้งยังแสดงให้เห็นความบริสุทธิ์ไร้เดียงสา
ของผู้พูดอีกด้วย หรือ

“อ้อปรีรี่!” ตาเริ่มใช้ชี้หน้าพูดแทนเนื้อกลอนและผืนหัวเราะแห้งนัก “เล่น
อ้อปรีรี่อะไรเอาทะเลาวิดน้ำมาโขกหัว”

“ใครบอกกะเอ็งว่าทะเลาวิดน้ำ” ยายเซยย้อนเน้นคำ ทั้งสาวนางตลอดล้าก็
หัวเราะกันแซ่ไม่หวาดไหว เสียงร้องขวยตลอดชาติแล้วตาเริ่มเอ๊ย ปีนี้แกอย่าทำนา
หรือค้าอื่นอะไรดีกว่า

“เอ๊ะ อีเซย!” ตาเริ่มชี้กะลาเชื่องในมือ ดาถสิ่งเหมือนไม้แน่ใจ เลือดกรุ่น
ขึ้นหน้า “อย่าต่อแหลนามึงนา ผ่าซิเฮ้า, อย่าต่อแหลหลอกกูนะ”

– *สองศึก* ของ ไม้เมืองเดิม⁵

นี่เป็นบทสนทนาของตัวละครที่เป็นชาวชนบท จะเห็นได้ว่าบทสนทนาตอนนี้สมกับ
ฐานะของตัวละครที่เป็นลูกทุ่งแท้

⁵ ไม้ เมืองเดิม (นามแฝง). *สองศึก* ใน *รวมเรื่องนอกของไม้เมืองเดิม*. กรุงเทพมหานคร: บรรณาคาร, 2513, หน้า 480-81.

ในเรื่องสั้นซึ่งมีความยาวจำกัด ผู้ประพันธ์คงไม่สามารถใช้บทสนทนาให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งห้าประการนี้ได้ แม้ในนวนิยายบางประเภทก็คงไม่อาจทำได้เช่นเดียวกัน เพราะธรรมชาติของเรื่องจะไม่เปิดโอกาสให้กระทำเช่นนั้น

มีข้อพึงสังเกตอยู่อย่างหนึ่งในการเขียนบทสนทนา คือไม่ควรมีแต่คำพูดล้วน ๆ ซึ่งทำให้ดูเหมือนต้นไม้ที่มีแต่ลำต้นไม่มีใบ ควรมีคำบรรยายกิริยาท่าทางของตัวละครด้วยเพื่อให้เกิดความสมจริง เช่น

ท่านปลัดรับเงื่อนไข ดิมเบียร์อีกใหญ่แล้วกล่าวต่อไปว่า

ชายหนุ่มถาม พลงขมวดคิ้วและถอนใจยาว

คนรับใช้ตอบ รอยยิ้มหายไปจากริมฝีปาก

หญิงสาวกระซิบกับเพื่อนบ้านผู้ชรา

ดังนี้ เป็นต้น

การตั้งชื่อตัวละคร

การตั้งชื่อตัวละครควรให้เหมาะสมกับรูปร่างหน้าตา เพศ อาชีพ และสภาพทางสังคมของตัวละครแต่ละตัว ชื่อตัวละครของไม้ เมืองเดิม เช่น เริม เขย สารภี ชด ปลด ดวงขวัญ จวง มิ่ง ถม แถว ทรง แล แหวน ฯลฯ ย่อมเหมาะแก่ตัวละครซึ่งเป็นชาวชนบท ชื่อตัวละครของกฤษณา อโศกสิน เช่น อันวิดา ธุม ภิมยา วรรณราย รณรงค์ ฯลฯ ย่อมเหมาะแก่ตัวละครซึ่งเป็นชาวกรุงหรือชาวเมือง อย่างไรก็ตาม การตั้งชื่อตัวละครได้เหมาะ ๆ จะช่วยให้ผู้อ่านสนใจและจำได้ ฉะนั้นจึงควรคิดถึงเรื่องนี้ให้มากด้วย

เพื่อให้เราเข้าใจเรื่องตัวละครดีขึ้น ในบทนี้เราจะอ่านเรื่องสั้นสักสองเรื่อง และจะพิจารณาปัญหาต่อไปนี้

1. ผู้ประพันธ์สร้างลักษณะนิสัยของตัวละครด้วยวิธีใดบ้าง (โดยเฉพาะจะเพ่งเล็งตัวละครสำคัญ)
2. ตัวละครสำคัญเป็นตัวละครประเภทใด (สถิตหรือพลวัต, น้อยลักษณะหรือหลายลักษณะ)
3. การกระทำของตัวละครสำคัญสอดคล้องกับลักษณะนิสัยหรือไม่ เหมือนชีวิตจริงหรือไม่
4. ในกรณีที่ตัวละครสำคัญเป็นประเภทพลวัต มีเหตุผลเพียงพอในการเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยหรือไม่
5. ผู้ประพันธ์ใช้บทสนทนาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อใดบ้าง

เรื่องที่ 1

พ่อ*

ชายเจ้าของเรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้มีฐานะมั่งคั่งและมีอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งในหมู่บ้านที่เขาอยู่ เขามีชื่อว่าทอร์ด โอเวอร์อัส วันหนึ่งร่างอันสูงสง่าของเขาปรากฏขึ้นที่ห้องทำงานของพระประจำหมู่บ้านนั้นด้วยอาการลุกลี้ลุกลน

“ผมได้ลูกชาย” เขาบอก “อยากมาทำพิธีตั้งชื่อ”

“จะให้ชื่อว่าอะไรดีล่ะ?”

“เอาชื่อพินน์ตามชื่อพ่อของผมก็แล้วกันครับ”

“ผู้อุปถัมภ์ล่ะ?”

เขาเอ่ยชื่อผู้อุปถัมภ์ เป็นทั้งหญิงและชายที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับเขา

“มีอะไรอีกไหม?” พระถามและเงยหน้าขึ้น

ทอร์ดลิ่งเลอยู่ครู่หนึ่ง

“ผมอยากทำพิธีนี้แต่ล่าช้าครับ” เขากล่าวในที่สุด

“ก็หมายความว่าต้องทำในวันธรรมดาละซี?”

“เสาร์หน้าเที่ยงตรงนะครับ หลวงพ่อ”

“มีอะไรอีกหรือเปล่า?” พระถาม

“ไม่มีแล้วครับ” ชาวนาผู้มั่งคั่งยื่นหมอนหมวกแก่ป่อยู่ในมือ ทำท่าว่าจะกลับ

พระจึงลุกขึ้นยืน “ยังมีอีกเรื่องหนึ่ง” พระกล่าวและเดินเข้าไปหาทอร์ด จับมือเขามากุมไว้ จ้องตาทอร์ดและกล่าวว่า “ขอพระเป็นเจ้าทรงโปรดให้บุตรชายคนนี้เป็นพรของคุณ!”

วันหนึ่งสิบหกปีหลังจากนั้น ทอร์ดเข้ามายืนอยู่ในห้องทำงานของพระประจำหมู่บ้านอีก

“คุณยังกระชุ่มกระชวยดีอยู่นะ ทอร์ด” พระประจำหมู่บ้านทัก ด้วยเห็นว่าทอร์ดไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปเลย

“เป็นเพราะผมไม่มีความวิตกกังวลนั่นเองแหละครับ หลวงพ่อ” ทอร์ดตอบ

พระไม่เอ่ยว่าอะไร แต่หลังจากนั้นครู่หนึ่งก็ถามว่า “วันนี้มีธุระอะไรอีกล่ะ?”

* แปลและเรียบเรียงจากเรื่อง “The Father” ของ Björnsterne Björnson

“ก็เรื่องลูกชายนั้นแหละครับ ผมอยากจะให้รับศีลครั้งแรกเสียพรุ่งนี้”

“เขาเป็นเด็กมีแววดีทีเดียว”

“ผมยังไม่อยากชำระเงินให้หลวงพ่อก่อนกว่าจะทราบว่าเขาจะได้เลขที่เท่าไรในโบสถ์วันพรุ่งนี้”

“หมายเลขหนึ่งก็ได้”

“ผมก็ว่าน่าจะเป็นยังงั้น นี่ครับเงินสิบเหรียญสำหรับหลวงพ่อ”

“จะให้หลวงพ่อช่วยอะไรอีกไหม?” พระตาม จ้องตาทอร์ดเข้มแข็ง

“ไม่มีแล้วครับ” แล้วทอร์ดก็ลากลับไป

แปดปีล่วงไป แล้ววันหนึ่งก็มีเสียงเอะอะข้างนอกห้องทำงานของหลวงพ่อ เป็นเสียงของผู้ชายหลายคนที่กำลังเดินใกล้เข้ามา ทอร์ดเดินนำและเข้ามาในห้องเป็นคนแรก

พระประจำหมู่บ้านเงยหน้าขึ้นมองและจำทอร์ดได้

“วันนี้มากันหลายคนนี่ ทอร์ด” พระทัก

“ผมมาขอให้หลวงพ่อประกาศชื่อลูกชายในพิธีแต่งงานครับ เขาจะแต่งงานกับกาเร็น สะตอร์ลิเด็น ลูกสาวของกุดมุนด์ซึ่งยืนอยู่ข้างผมนี้แหละครับ”

“อ้อ เธอเป็นหญิงสาวที่ร่ำรวยที่สุดในย่านนี้”

“ก็ลือกันว่ายังงั้นแหละครับ” ทอร์ดกล่าว พลังเอามือข้างหนึ่งลูบผม

พระประจำหมู่บ้านนั่งนิ่งอยู่ครู่หนึ่งเหมือนใช้ความคิด แล้วเขียนชื่อหนุ่มสาวทั้งสองลงในสมุดโดยไม่ได้วิพากษ์วิจารณ์อะไร ชายทั้งสองเซ็นชื่อข้างล่าง ทอร์ดเอาเงินสามเหรียญวางบนโต๊ะ

“เหรียญเดียวก็พอแล้ว” พระติง

“ผมทราบดี แต่เขาเป็นลูกคนเดียวของผม ผมอยากทำให้มันแก่หน่อย”

พระประจำหมู่บ้านรับเงินไป

“นี่เป็นครั้งที่สามแล้วนะทอร์ดที่คุณมาด้วยเรื่องของลูกชาย”

“คราวนี้ก็หมดฐานะของผมแล้วละครับ หลวงพ่อ” ทอร์ดกล่าว พลังพับกระเป๋าเงินใส่กระเป๋ากางเกง กล่าวคำอำลาและเดินออกไป

คนอื่นที่มาด้วยเดินตามหลังเขาไปช้า ๆ

สองสัปดาห์ต่อมา พ่อกับลูกชายกรรเชียงเรือข้ามทะเลสาบในวันที่อากาศดีและคลื่นลมสงบ เพื่อไปตกลงเรื่องพิธีแต่งงานกับสะตอร์ลิเดิน

“กระตังเรืออันนี้ไม่ค่อยแน่นเลยพ่อ” ลูกชายบอกและยืนขึ้นเพื่อวางกระตังสำหรับนั่งเสียใหม่

ในทันใดนั้นแผ่นกระดานที่เขาขึ้นเลื่อนไป เขากางแขน ร้องสุดเสียงและหล่นลงไปทะเลสาบ

“จับกรรเชียงไว้!” พ่อตะโกนบอก รีบหยิบกรรเชียงยื่นไปให้ แต่เมื่อลูกชายใช้ความพยายามสองสามครั้ง ตัวเขาก็แข็งทื่อ

“รอกหน่อย!” พ่อร้องและกรรเชียงเรือเข้าไปหา แต่แล้วลูกชายก็พลิกตัวหงายท้อง ตาจ้องดูพ่อ แล้วจมลงไป

ทอร์ดไม่อยากเชื่อว่าเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ เขาบังคับเรือให้หยุดนิ่ง และเฟ่งสายตาดูที่ที่ลูกชายจมลงไป เสมือนว่าลูกชายจะโผล่ขึ้นมาบนผิวน้ำอีกอย่างแน่นอน มีฟองน้ำลอยขึ้นมาไม่กี่ฟอง แล้วก็มีฟองอื่นๆ ตามมาอีก สุดท้ายมีฟองใหญ่ฟองหนึ่งที่แตกออก แล้วทะเลสาบก็สงบนิ่งและใสเหมือนแผ่นกระจก

คนแถวนั้นแลเห็นทอร์ดกรรเชียงเรือวนเวียนอยู่ที่ตรงนั้นสามวันสามคืนโดยไม่ได้อินหรือหลับนอนเลย เขาใช้อวนลากทะเลสาบเพื่อหาศพ ตอนเช้าของวันที่สามจึงได้พบ เขาอุ้มศพขึ้นเนินไปที่ไร่ของเขา

จากวันนั้นมาประมาณปีหนึ่ง คำวันหนึ่งในฤดูใบไม้ร่วง พระประจำหมู่บ้านได้ยินเสียงคนบนทางเดินหน้าประตู กำลังคลำหาสลักประตูอยู่ หลวงพ่อออกมาเปิดประตู ผู้ที่ก้าวเข้ามาเป็นชายร่างสูง ผอม หลังโก่ง และผมขาวไปทั่วศีรษะ หลวงพ่อพิศดูเขาอยู่ครู่ใหญ่จึงจำได้ว่าเขาคือทอร์ดนั่นเอง

“ออกเดินเล่นจนตีกินเชียวรี ทอร์ด?” พระประจำหมู่บ้านทัก

“ครับ ตีกหน่อย” ทอร์ดตอบแล้วนั่งลง

พระประจำหมู่บ้านนั่งลงด้วย คอยฟังว่าทอร์ดจะพูดอะไร ความเงียบเข้าครอบงำอยู่นาน ในที่สุดทอร์ดพูดขึ้นว่า

“ผมมีอะไรบางอย่างที่จะบริจาคให้คนยากคนจน ผมอยากให้ตั้งเป็นมูลนิธิโดยใช้ชื่อลูกชายของผม”

เขาลุกขึ้น เอาเงินวางบนโต๊ะ แล้วนั่งลงอีก พระประจำหมู่บ้านลงมือนับเงิน

“มากเหลือเกินนี่ ทอร์ด” พระประจำหมู่บ้านกล่าว
“นั่นเป็นครึ่งหนึ่งของราคาไร่ของผม ผมขายไปวันนี้เอง”
พระประจำหมู่บ้านนั่งนิ่งอยู่นาน ในที่สุดก็ถามเบา ๆ ว่า
“ตอนนี้คุณตั้งใจจะทำอะไรล่ะ ทอร์ด?”
“อะไรก็ได้ที่ดีกว่านี้”

คนทั้งสองนั่งกันเงียบ ๆ ต่ไปอีกรูหนึ่ง ทอร์ดก้มหน้า หลวงพ่อจ้องมองดูเขา ทันใดนั้น หลวงพ่อก้าวขึ้นด้วยน้ำเสียงเนิบ ๆ และแผ่วเบาว่า

“หลวงพ่อกคิดว่าในที่สุดลูกชายของคุณก็เป็นพรอันแท้จริงสำหรับคุณ”
“ถูกแล้วครับ หลวงพ่อ ผมก็คิดงั้นเหมือนกัน” ทอร์ดตอบและเงยหน้าขึ้น น้ำตาหยดใหญ่ ๆ สองหยดไหลซ้ ๆ ลงมาตามแก้มของเขา.

คำอธิบาย

เราต้องทราบเสียก่อนว่าตัวละครสำคัญในเรื่องคือใคร โดยคำนึงถึงบทบาทของตัวละครตัวนั้นและผลกระทบที่เขาได้รับจากเหตุการณ์ในเรื่อง ในเรื่อง “พ่อ” ทอร์ด โอเวอร์อาสเป็นตัวละครที่มีบทบาทและได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ของเรื่องมากกว่าตัวละครตัวอื่น จึงกล่าวได้ว่าเขาเป็นตัวละครสำคัญ

1. ผู้ประพันธ์สร้างลักษณะนิสัยของทอร์ดด้วยวิธีต่อไปนี้

1.1 ผู้ประพันธ์บรรยายรูปร่างลักษณะของทอร์ดเอง เราจะเห็นได้จากย่อหน้าแรกที่ว่า

ชายเจ้าของเรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้มีฐานะมั่งคั่งและมีอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งในหมู่บ้านที่เขาอยู่ เขามีชื่อว่าทอร์ด โอเวอร์อาส วันหนึ่งร่างอันสูงสง่าของเขาปรากฏขึ้นที่ห้องทำงานของพระประจำหมู่บ้านนั้นด้วยอาการลุกลี้ลุกลน

จากข้อความนี้เราได้ทราบชื่อตัวละคร ฐานะ รูปร่างและสถานภาพของเขาในหมู่บ้านที่เขาอยู่

1.2 ด้วยการสนทนาของทอร์ดกับพระประจำหมู่บ้านเมื่อเขามาทำพิธีตั้งชื่อลูกชายแต่ลำพัง ไม่รวมพิธีกับชาวบ้าน และเมื่อเขาจะให้ลูกชายทำพิธีรับศีลครั้งแรกก็ขอให้ลูกชายได้หมายเลขหนึ่ง แสดงว่าทอร์ดไม่ใคร่อยากคบหาสมาคมกับเพื่อนบ้าน ดูถูกว่าเพื่อนบ้านมีฐานะต่ำกว่าเขา เย่อหยิ่งและถือตัว เขาจะต้องเป็นที่หนึ่งเสมอในหมู่บ้านนั้น

1.3 ด้วยการกระทำของทอร์ด เมื่อลูกชายของเขาตกน้ำตาย เขาได้กรรเชียงเรือวนเวียน อยู่ตรงนั้นถึงสามวันสามคืนโดยไม่ได้อินหรือหลับนอนเลย แสดงว่าเขารักลูกชายมาก

2. พิจารณาจากลักษณะนิสัยของตัวละคร ทอร์ดเป็นตัวละครหลายลักษณะ เขารักลูกชาย แต่เหยียดหยามคนอื่น เขาเป็นคนใจแคบ แต่เมื่อลูกชายตายไปแล้วก็ปลงตก เห็นความไม่มีแก่นสาร ของชีวิต กลายมาเป็นคนโอบอ้อมอารีต่อเพื่อนบ้าน โดยมอบเงินก้อนใหญ่ให้พระประจำหมู่บ้าน ตั้งเป็นมูลนิธิในนามของลูกชายเขา

ทอร์ดเป็นตัวละครประเภทพลวัตโดยนัยเดียวกันนี้

3. ตัวละครอย่างทอร์ดมีได้ในชีวิตจริง การกระทำของทอร์ด เช่น การทำพิธีตั้งชื่อลูกชาย โดยไม่ร่วมกับผู้อื่น การทำพิธีรับศีลครั้งแรกของลูกชายโดยให้ได้หมายเลขหนึ่ง เหมาะสมกับ คนที่มีฐานะและอุปนิสัยเช่นทอร์ดเป็นอย่างดี

4. การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ทอร์ดเป็นตัวละครประเภทพลวัตมีเหตุผลอย่างเพียงพอ การสูญเสียลูกชายคนเดียวเปลี่ยนแปลงรูปร่างหน้าตาของเขา เขากลายเป็นคน “ผอม หลังโก่ง และผมขาวไปทั่วศีรษะ” ซึ่งเป็นผลมาจากความเศร้าโศกเสียใจ ทั้งได้เปลี่ยนแปลงจิตใจจากที่เคยคับแคบมาเป็นโอบอ้อมอารีแก่คนยากจน ทั้งนี้เพราะเขาไม่มีใครที่จะรับมรดกของเขา จะเห็นได้ว่าทอร์ดกลายเป็นคนละคนจากที่เคยมาหาพระประจำหมู่บ้านสามครั้งแรก ครั้งสุดท้ายนี้ ทอร์ดซึ่งเคยเย่อหยิ่ง ถือตัว กลับน้ำตาหยดลงตามข้างแก้ม เป็นผู้พ่ายแพ้ต่อโชคชะตาชีวิตโดยสิ้นเชิง

5. บทสนทนาในเรื่องนี้แสดงถึงวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

5.1 เพื่อดำเนินเรื่อง เช่น ในตอนที่ทอร์ดมาขอทำพิธีรับศีลครั้งแรกให้ลูกชาย พระไม่เอ่ยว่าอะไร แต่หลังจากนั้นครู่หนึ่งก็ถามว่า “วันนี้มีพระอะไรอีกล่ะ?” “ก็เรื่องลูกชายนั่นแหละครับ ผมอยากจะให้รับศีลครั้งแรกเสียพຽงนี้” นี่แสดงให้เห็นว่าเรื่องจะดำเนินไปอย่างไร

5.2 เพื่อช่วยให้รู้จักตัวละครในเรื่องทั้งรูปร่างลักษณะหน้าตาและนิสัยใจคอ เช่น ตอนที่ทอร์ดมาหาพระประจำหมู่บ้านครั้งแรกเมื่อเขาต้องการทำพิธีตั้งชื่อให้ลูกชาย

“มีอะไรอีกไหม?” พระถามและเงยหน้าขึ้น

ทอร์ดลึงเลอยู่ครู่หนึ่ง

“ผมอยากทำพิธีนี้แต่ลำพังครับ” เขากล่าวในที่สุด
นี่แสดงให้เห็นว่าเขาไม่เห็นคนอื่นอยู่ในสายตา
และครั้งที่สองเมื่อเขาต้องการทำพิธีรับศีลครั้งแรกให้ลูกชาย
“ผมยังไม่อยากชำระเงินให้หลวงพ่อก่อนกว่าจะทราบว่าเขาจะได้เลขที่เท่าไรใน
โบสถ์วันพรุ่งนี้”
“หมายเลขหนึ่งก็ได้”
นี่แสดงว่าเขาเป็นคนเก็บและอยากเหนือคนอื่น

คำถาม

1. เรื่องนี้ใช้กลวิธีในการเล่าเรื่องประเภทใด ถ้าให้พระประจำหมู่บ้านเล่าเรื่องจะมีผลอย่างไร
2. พระประจำหมู่บ้านได้กล่าวถึงคำว่า “พร” กับทอร์ดถึงสองครั้ง ครั้งแรกกล่าวว่า “ขอพระเป็นเจ้าทรงโปรดให้บุตรชายคนนี้เป็นพรของคุณ!” และครั้งหลังเมื่อจะจบเรื่องก็กล่าวอีกว่า “หลวงพ่อดิฉันในที่สุดลูกชายของคุณก็เป็นพรอันแท้จริงสำหรับคุณ” พรที่ว่านี้หมายถึงอะไร
3. เรื่องนี้มีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับพรหมลิขิต จงชี้ให้เห็นว่าตอนใดที่เป็นความขัดแย้งประเภทนี้.

เรื่องที่ 2

มัจจุราช*

“พ่อ นี่พ่อ ตื่นเถอะ ได้ยินไหม? หา บอกว่าตื่น!”

โธ่ โธ่! โธ่!” ชายชราคราง ตัวสั่นเทา หน้าของแกไหลออกมาจากหนังแกะ ใบหน้านั้นเหี่ยวแห้ง ชุบซัด สีเหมือนสีดินที่แก่เคยไถมาหลายปี ผมกระจุกหนึ่งของแกมีสีเทาเหมือนรอยไถในฤดูใบไม้ร่วง ตาปิดสนิท แกหายใจแรง ลิ้นห้อยจากปากสีคล้ำที่อ้าอยู่ และริมฝีปากของแกก็แตก

“ลุกขึ้นเสียทีซีเว้ย!” ลูกสาวของแกตะโกน

“คุณตาขา!” แม่หนูน้อยซึ่งนั่งซดซันในและผ้าฝ้ายกันเปื้อนคาคอกไว้ร้องเรียกแก เธอเขย่งเท้าเพื่อดูหน้าชายชราให้ถนัด

“คุณตาขา!” ตาสีฟ้าของเธอน้ำตาคลอและใบหน้าเล็ก ๆ ชะมุกชะมอมของเธอก็มีแววเศร้า “คุณตาขา!” เธอเรียกอีกครั้งหนึ่งและเอามือแกะหมอน

“เงียบเสียทีเถอะ!” แม่ของเธอตวาด จับต้นคอเหวี่ยงเธอไปที่เตาไฟ

“เจดหัวไป อีหมาระยำ!” หล่อนร้องเมื่อสะดุดสุนัขตัวเมียแก่ ๆ ตาเกือบบอดที่กำลังดมที่นอนอยู่ “ออกไป อีซากศพ!” แล้วหล่อนก็เตะมันอย่างแรงด้วยรองเท้าไม้จนมันหงายท้อง ร้องครางและคลานสีดินไปยังประตูที่เปิดอยู่ แม่หนูน้อยยืนสะอื้นอยู่ข้างเตาไฟ เธอกำปั้นน้อย ๆ ถูจมูกและตา

“พ่อ ลุกขึ้นเดี๋ยวนี้ละ ตอนนี้น้ฉันยังอารมณ์ดีอยู่!”

คนป่วยนอนนิ่ง ศีรษะเบนออกไปทางด้านหนึ่ง แกหายใจด้วยความลำบากยิ่งขึ้นทุกที แกคงจะมีชีวิตอยู่อีกไม่นานนัก

“ลุกขึ้นซี นึกอะไรขึ้นมาละ? แกคิดว่าจะมาตายที่นี้ยังงั้นรี? ฉันไม่ยอมหรอก ไปหา จูลินาเนะ อ้ายหมาแก่! แกยกสมบัติให้จูลินา มันก็ต้องรักษาแกซี เอาละ ลุกขึ้นเดี๋ยวนี้!”

“โอ พระเยซูทรงโปรด! โอ พระแม่แมรี...”

อาการกระตุกปรากฏขึ้นบนใบหน้าของแกซึ่งเปียกชุ่มด้วยเหงื่อและด้วยความกระวนกระวายใจ ลูกสาวของแกกระซกที่นอนทำด้วยขนนกหลุดออกมาและจับเอาแกลากลงมาจากเตียงนอนจนศีรษะกับไหล่เท่านั้นที่ยังค้างอยู่บนเตียง แกนอนนิ่งและตัวแข็งทื่อเหมือนต้นไม้ตายซาก

* แปลและเรียบเรียงจากเรื่อง “Death” ของ Wladyslaw Stanislaw Reymont

“พระ... หลวงพ่อ...” แก่พิมพ์้าและหายใจแรง

“ฉันจะหาพระให้แก! แกจะต้องตายในคอกหมู อ้ายคนบาป... เหมือนหมาตัวหนึ่ง!” หล่อนจับได้รักแร้แก แต่ต้องปล่อยมือทันทีและเอาที่นอนมาคลุมตัวแกไว้ เพราะเห็นเงาคนผ่าน หน้าต่างมา ใครคนหนึ่งกำลังมาที่บ้าน

หล่อนไม่มีเวลาพอที่จะยกเท้าของชายชรากลับขึ้นไปบนเตียง หล่อนทุบที่นอนแรง ๆ และดึงเครื่องนอนไปมาด้วยความโมโห

ภรรยาของชานาชื่อไดเซียวเข้ามาในห้อง

“พระคริสต์จงเจริญ”

“ซัวนัรันดร” อีกคนหนึ่งร้อง เหลือบตามองด้วยความสงสัย

“เธอสบายดีหรือ?”

“ขอบคุณพระเจ้า... ก็ยังงั้นแหละ...”

“พ่อเฒ่าเป็นยังไงบ้างล่ะ? หายรึยัง?”

หล่อนอยู่ข้างประตูสลับหิมะให้หลุดออกจากร่องเท้าไม้

“เฮ้อ แกจะหายไฉนล่ะ? หายใจก็ไม่ค่อยไหวแล้ว”

“โธเอ๋ย... คงไม่ถึงขนาดนั้นหรอก... โธเอ๋ย” หล่อนก้มลงดูชายชรา

“หลวงพ่อกับ” ชายชราถอนใจ

“ตายจริง ดูเอาเถอะ ตายจริง พ่อเฒ่าไม่รู้จักฉันเสียแล้ว พ่อเฒ่าต้องการพระ แกกำลังจะตาย แน่ทีเดียว แกจะตายอยู่แล้ว อนิจจา เออ เธอให้ใครไปนิมนต์พระแล้วหรือยัง?”

“มีใครเสียที่ไหนล่ะ?”

“แต่เธอคงไม่ตั้งใจให้คริสต์ศาสนิกชนตายโดยไม่ได้รับศีลไมใช่รึ?”

“ฉันจะไปเสียโดยไม่มีใครเฝ้าแกไฉนล่ะ บางที... แกอาจฟื้นก็ได้นะ”

“อย่าคิดไกลไปถึงขนาดนั้นเลย โธ ฟังเสียงแกหายใจสิ นั่นแสดงว่าอวัยวะภายในของแกเหี่ยวแห้งเต็มที่แล้ว เหมือนกับวาเล็กของฉันตอนที่ป่วยหนักเมื่อปีกลาย”

“เออ ถ้าฉันเธอไปนิมนต์พระให้หน่อยสิ เร็ว ๆ เข้านะ!”

“ตกลง ตกลง อนิจจาเอ๋ย! ทำทางแกจะอยู่ไปได้อีกไม่นานหรอก ฉันจะต้องรีบ... ฉันไปล่ะ...” แล้วหล่อนเอาผ้ากันเปื้อนผูกศีรษะให้แน่นกว่าเก่า

“ไปก่อนนะ แอนท์โกวา”

“พระเป็นเจ้าจงดุ่มครองเธอ”

โคเชียโกวาทออกจากบ้านไป ในระหว่างนั้นหญิงเจ้าของบ้านก็จัดห้องให้เป็นระเบียบ หล่อนบุตรซีโคลนออกจากพื้น กวาดห้อง เอาขี้เถ้าขัดหม้อและกระทะ แล้วเอามาวางเรียงไว้เป็นแถว บางครั้งหล่อนจะหันไปมองเตียงนอนด้วยสายตาแสดงความเกลียดชัง ถ่มน้ำลาย กำหมัด และทำคอตกด้วยความสิ้นหวัง

“ที่ดินตั้งสิบห้าเอเคอร์ หมู วัวสามตัว เครื่องเรือน เสื้อผ้า - ครึ่งหนึ่งของของเหล่านี้ ราคาจะต้องถึงหกพัน ให้ดินตาย!”

และประหนึ่งว่าความคิดคำนึงถึงจำนวนเงินอันมากมายนี้ทำให้หล่อนเกิดมีกำลังวังชาขึ้นมา หล่อนขัดกระทะเสียดแรงจนฝาบ้านกระเทือน แล้ววางมันลงบนพื้นกระดานตั้งโครมใหญ่

“แกเอ๊ย แก!” หล่อนนับต่อไป “ไก่ ห่าน ลูกวัว เครื่องใช้ทำนา ทุกอย่างเอาไปให้อีหญิงคนชั่วคนนั้นหมด! ขอให้ตัวแกจงถูกความทุกข์ทรมานกัดกิน ขอให้หนอนจงไซ้แกในหลุมฝังศพ เพราะแกทำให้ฉันเจ็บปวดนัก ปล่อยให้ฉันยากจนเหมือนลูกกำพร้า!”

หล่อนกระโดดไปที่หน้าต่างด้วยความโกรธและตะโกนว่า

“ลูกขึ้น!” และเมื่อชายชราไม่เขยื้อน หล่อนก็ชุกำบ้านชู้และตะโกนใส่หน้า

“แกมาบ้านนี้ก็เพราะต้องการยั้งงี้สินะ อยากรมาตายที่นี่ แล้วฉันก็จะต้องเสียค่าทำศพให้แก แกคิดยั้งงี้เอง แต่ฉันไม่คิดเหมือนกับแก! อย่าหวังเลยว่าฉันจะทำอะไรให้! ถ้าจูลินาของแกตื่น ก็ไปหามันซี จะมาให้ฉันรักษาแกทำไมกัน? มันเป็นลูกหัวแก้วหัวแหวนของแก และถ้าแกคิดว่า...”

หล่อนต้องพูดค้างไว้แค่นี้เพราะได้ยินเสียงสนั่นกระดิ่งและพระรูปหนึ่งเดินเข้ามา

แอนท์โกวาทก็มลงแสดงความเคารพ พลังเซ็ดน้ำตาแห่งความโกรธ และหลังจากที่หล่อนเทน้ำมนต์ลงในอ่างปากบับกับวางพุ่มแอสเปอร์เกสลงข้างอ่างแล้ว หล่อนก็ออกไปที่ทางเดิน ซึ่งคนที่ติดตามพระมาสองสามคนกำลังรออยู่

“พระคริสต์จงเจริญ”

“ซัวนรินดร”

“มีเรื่องอะไรกัน?”

“โอ ไม่มีอะไรหรอก เพียงแต่ว่าเขามาตายที่นี่ มาตายที่บ้านเราซึ่งเขาทำลายน้ำใจมาตลอดเวลา และถ้าตอนนี้เขาเกิดจะไม่ตายขึ้นมาละ อนิจจา กูเอ๊ยกู!”

หล่อนเริ่มร้องไห้

“จริงซี! เขาจะต้องเฝ้าเปียกไปและแกก็จะต้องมีชีวิตอยู่ต่อไป” คนเหล่านั้นตอบเป็นเสียงเดียวกันและต่างก็พยักหน้า

“พ่อของฉันนะ” หล่อนเริ่มเล่าต่อ “แอนเท็กกับฉันไม่ได้เลี้ยงดูแหหรือไม่ได้ทำงานให้แกหรือ มันก็พอ ๆ กับลูกอื่น ๆ นะแหละ? ไช้สีกไบฉันก็ไม่ได้ขาย เนยสักครึ่งปอนด์ก็ไม่เคยได้ขาย แต่ให้แกกินเข้าไป แม้แต่นมสักหยดลูกฉันก็ยังไม่ได้กินเพราะเสียสละให้แก เห็นว่าแกแก่และเป็นพ่อฉันด้วย... แล้วแกก็ยกสมบัติให้โทเม็กหมดเลย ที่ดินตั้งสิบห้าเอเคอร์! กระทั่งอ้อมแม่วัว หมู ลูกวัว เกวียนกับเครื่องเรือน... ไม่ใช่ของมีค่ายังงั้นรี? โธเอ๊ย! ช่างไม่มีความยุติธรรมในโลกนี้เลย ไม่มีเลย... โฮ โฮ!”

หล่อนยืนพิงฝา สะอื้นดัง ๆ

“อย่าร้องไห้ไปเลย เพื่อนบ้าน อย่าร้องไห้เลย พระเจ้าทรงไว้ซึ่งความเมตตา แต่ไม่คอยเมตตาคนจนเสมอไปหรอก ถึงยังงั้น ๆ พระองค์คงประทานรางวัลเธอสักวันหนึ่งหรอก”

“อึ๊บัดซบ มีประโยชน์อะไรที่พูดยังงั้น?” สามียของผู้พูด “อะไรที่ไม่ถูกก็ยอมไม่ถูก พ่อเฒ่าก็ต้องไป แต่ความยากจนก็จะยังคงอยู่”

“ยากที่จะให้หัวเดินไปได้ถ้ามันไม่ยอมยกตีนเสียอย่าง” ชายอีกคนหนึ่งพูดอย่างใช้ความคิด

“เออน่า เราคงจะเคยชินกับอะไร ๆ ได้ทุกอย่างเมื่อถึงเวลาอันสมควร แม้กระทั่งนรก” คนที่สามพึมพำพาลางถ่มน้ำลาย

คนหมู่นั้นเงยบงดั่งเดิม ลมพัดปะทะประตุ พาหิมะปลิวเข้ามาตามช่องแตกจนเกลื่อนพื้น พวกขาวนายนิ่งใช้ความคิด ศีรษะไม่ได้สวมหมวก และชอยเท้าบนพื้นห้องเพื่อให้เกิดความอบอุ่น พวกผู้หญิงเอามือซุกใต้ผ้ากันเปื้อน เข้ามารวมกลุ่มกัน ต่างมองไปที่ประตูห้อง

ในที่สุดก็มีเสียงระฆังเรียกให้คนเหล่านั้นเข้าไปในห้อง เขาเข้าไปทีละคน ชายชราที่กำลังจะตายนอนหงาย ศีรษะฝังลงในหมอน แลเห็นหน้าอกสีเหลืองปกคลุมด้วยขนสีขาวยาว หลวงพ่อก้มลง เอาขนมปังวางบนลิ้นของผู้ป่วย ทุกคนคุกเข่าลง แหงนหน้าดูเพดาน ลูกหน้าอกของตนแรง ๆ ถอนหายใจดังพืดฟาด พวกผู้หญิงโน้มตัวลงถึงพื้นและพูดว่า “ลูกแกะของพระเป็นเจ้า ผู้ทรงไถ่บาปจากโลกนี้ไป”

สุนัขคารมอย่างไม่พอใจอยู่ที่มุมห้องเพราะรำคาญเสียงระฆัง

หลวงพ่อเร่จพิธีสะเดาะเคราะห์แล้วหันมาพยักหน้ากับลูกสาวของชาวชรา
“ผิวของเธออยู่ไหนล่ะ แอนท์โกวา?”
“จะอยู่ไหนล่ะ หลวงพ่อ นอกจากที่ทำงาน?”

หลวงพ่อยืนลึงเลอยู่ครู่หนึ่ง มองดูผู้ที่มาขมุกขมูกัน กระชับผ้าขนสัตว์ราคาแพงเข้ากับ
ไหล่ แต่ไม่รู้ว่าจะพูดอะไรจึงจะเหมาะ เลยพยักหน้ากับคนเหล่านั้นก่อนเดินออกไป แต่ไม่ก่อน
ที่จะยื่นมือสีขาวให้พวกเขาจุมพิต

เมื่อหลวงพ่อกลับแล้ว คนเหล่านั้นก็แยกย้ายกันกลับบ้าง วันในเดือนธันวาคมซึ่งสั้นกว่า
ปกติกำลังจะสิ้นสุด ลมสงบ แต่หิมะกำลังตกลงมาเป็นเกล็ดหนาและใหญ่ สนธยาอย่างเข้ามาใน
ห้อง แอนท์โกวานั่งลงหน้าเตาไฟ หักกิ่งไม้แห้งโยนลงไป

หล่อนคงกำลังคิดจะทำอะไรสักอย่าง เพราะมักจะหันไปมองที่หน้าต่างแล้วหันมามอง
ที่เตียงนอน คนป่วยนอนนิ่งอยู่บนเตียงเป็นเวลานาน หล่อนหมดความอดทน ผุดลุกขึ้นจากเก้าอี้
ยี่หนึ่ง เงี่ยหูฟัง และมองไปรอบตัว แล้วก็นั่งลงอีก

เวลาเข้ามาอย่างรวดเร็ว ในห้องเกือบมืดสนิท แม่หนูน้อยกำลังนอนขดหลังอยู่
ข้างเตาไฟ ไฟกำลังซาลง มีแต่แสงสีแดงมากกระทบหัวเข่าของแอนท์โกวาและพื้นห้อง
สุนัขเริ่มร้องครางและตะกุกประตุ ใก้บนบันไดร้องเบา ๆ
ตอนนี้ความเงียบเข้าครอบครองห้องนั้น ความเย็นชื้นกระจายขึ้นมาจากพื้นเปียก

ทันใดนั้นแอนท์โกวาลุกขึ้นมองลอดหน้าต่างออกไปที่ถนน ถนนกำลังว่าง หิมะกำลัง
ตกหนัก ห่างไปเพียงสองสามก้าวก็มองไม่เห็นอะไรแล้ว หล่อนหยุดหน้าเตียงนอน ตัดสินใจ
อะไรไม่ถูก แต่เป็นเช่นนั้นเพียงครู่เดียว หลังจากนั้นหล่อนรีบกระซกผ้าห่มนอนออกมาโยน
ลงไปบนเครื่องนอนชิ้นอื่น ๆ และยกชายชราที่กำลังจะตายขึ้นอุ้ม

“แมกดา! เปิดประตูหน่อย”

แมกดาลุกขึ้นด้วยความตกใจและเปิดประตู

“มานี่ จับตื่นไว้”

แมกดาจับเท้าของคุณตาด้วยมือเล็ก ๆ ของเธอและมองดูหน้าแม่ว่าจะให้ทำอะไร

“เออละ ช่วยแม่หาม! อย่ามองเพลिनอยู่ล่ะ หามแกไป แกต้องทำอย่างที่ผมบอกให้ทำ!”
หล่อนออกคำสั่งอย่างเฉียบขาด

ชายชราน้ำหนักมากและช่วยตัวเองไม่ได้ ทั้งดูเหมือนว่าแกจะสิ้นสติ ดูเหมือนว่าแกจะ

ไม่รู้เสียด้วยซ้ำว่าเขากำลังทำอะไรกับแก หล่อนกอดแกแน่นและอุ้มแก หรือพูดให้ถูกก็คือลากแกไป เพราะแม่หนูน้อยสะอึกครืนประตุกหกล้มและปล่อยเท้าทั้งสองข้างของแกให้ครูดไปบนหิมะเป็นแนวลึกสองแนว

ความหนาวได้ช่วยให้ชายชราฟื้นสติขึ้นมา เพราะในลานบ้านแกตรงและพูดเป็นห้วง ๆ

“จูเลีย... โอ พระเป็นเจ้า จู...”

“อ้อ ร้องรี ร้องไปเถอะ ไม่มีใครได้ยินแกหรอก จะร้องให้ปากฉีกก็ตามใจ!”

หล่อนลากแกข้ามลานบ้าน ใช้เท้าเปิดประตูคอกหมู ลากแกเข้าไปในคอกและเหยียดแกไว้ใกล้ฝา

แม่หมูเดินรีเข้ามา ลูกของมันตามหลังมาทั้งครอก

“มาลูชา! มาลู มาลู มาลู!”

พวกหมูออกมาจากคอกและหล่อนปิดประตูคอกเสีย แต่แล้วก็รีบกลับเข้าไปในคอกอีก ดึงเสื่อที่แกสวมออกและปลดพวงประจำที่แกคล้องคอไปเสีย

“ตายได้แล้ว อ้ายซีเรื่อน!”

หล่อนเตะขาอันเปลือยเปล่าของแกซึ่งขวางประตูคอกหมูอยู่ด้วยรองเท้าไม้แล้วออกไป

พวกหมูวิ่งไปมาในลานบ้าน หล่อนยืนที่ประตูเรือน หันไปมอง

“มาลูชา มาลู มาลู มาลู!”

มันพากันวิ่งมาหาหล่อน ส่งเสียงร้องลั่น หล่อนเอามันฝรั่งกะละมังใหญ่โยนให้มันกิน แม่หมูกินอย่างตะกละ ส่วนลูกหมูเอาจุกสีชมพูคุนสีข้างมันจนกระทั่งได้ยินแต่เสียงตุตนม

แอนท์โกวาจูดตะเกียงดวงเล็กเหนือเตาไฟและแก๊พวงประจำออก ยืนหันหลังให้หน้าต่าง หล่อนตากลูกเมื่อเห็นธนบัตรหลายใบกับเหรียญรูเบิลสองเหรียญหล่นลงมา

“ที่มันพูดว่าได้เก็บเงินไว้เป็นค่าทำศพนั้นไม่ใช่เรื่องพูดเล่นหรอกนะ” หล่อนเอาผ้าซีริวห่อเงินแล้วเก็บไว้ในเคีบ

“อ้ายคนทรยศ! ขอให้แกตาบอดตลอดชาติ!”

หล่อนเอากะทะกับหม้อวางให้เรียบร้อยและพัดไฟที่กำลังจะมอด

“ให้ตายเถอะ! อ้ายเด็กผีนั้นไม่เหลือน้ำไว้ให้ใช้เลย”

หล่อนเดินออกไปข้างนอกและร้องเรียก “อิกนัทซ์! เฮ! อิกนัทซ์!”

เวลาผ่านไปครึ่งชั่วโมง แล้วจึงได้ยินเสียงหิมะถูกเท้าย่ำและมีเงาคนผ่านหน้าต่างมา แอนท์โกวาจวยไม้ฟันใต้คานหนึ่งยื่นแอบประตูซึ่งเปิดไว้กว้าง เด็กชายอายุราวเก้าขวบเดินเข้ามา

“อ้ายซี่เกียง! เอาแต่วิ่งเล่นเท่านั้น จริงไหม? ในบ้านไม่มีน้ำสั๊กหยดเดียว!”

หล่อนเอามือข้างหนึ่งจับตัวลูกชายไว้ อีกข้างหนึ่งเงื้อค้อนฟันตี

“แม่จ๋า! หนูจะไม่ทำอีก แม่จ๋า พอดี... แม่...”

หล่อนตีลูกชายไม่ยั้งมือเพราะความโมโห

“แม่จ๋า! โอ๊ย! คุณพระคุณเจ้าช่วยด้วย! แม่กำลังจะฆ่าฉัน!”

“อ้ายซาดิหมา! เอาแต่เที่ยว ไม่ได้ตักน้ำมาให้ข้าสั๊กหยดเดียว ฟันก็ไม่มี จะให้ข้าเลี้ยง เอ็งให้เปลืองข้าวรี เอาแต่ความยุ่งยากรำคาญใจมาให้?” หล่อนตีแรงยิ่งขึ้นไปอีก

ในที่สุดเด็กน้อยดิ้นหลุด กระโดดหน้าต่าหนี และร้องด่าเข้ามาทั้ง ๆ ที่ยังสะอื้นอยู่

“ขอให้มือมึงกุดถึงข้อศอก แม่หมา ๆ ยังงี้! ขอให้มึงโดนฟ้าผ่าตาย อีหมูแก่! มึงจะต้องคอยจนตัวมึงเป็นปุยข้าถึงจะตักน้ำมาให้!”

แล้วแกก็วิ่งกลับไปในหมู่บ้าน

ห้องนั้นดูเหมือนว่าจะว่างลงทันใด ตะเกียงเหนือเตาไฟกระพริบ แม่หนูน้อยกำลังสะอื้นเบา ๆ

“เอ็งจะร้องไห้หาสวรรค์วิมานอะไรหา?”

“แม่จ๋า โฮ โฮ คุณตา...”

เธอก็้มลงร้องไห้ซบหัวเข้าแม่

“ถอยไป อีบัดซบ!”

หล่อนดึงร่างแม่หนูน้อยเข้ามาวางบนตัก กอดเธอแนบอกแล้วทำความสะอาดให้ศีรษะเธอ แม่หนูน้อยร้องไม่เป็นภาษาและดูท่าทางจะไม่สบาย เธอเอากำปั้นน้อย ๆ ขยี้ตาแล้วกลับไป แต่กระนั้นก็ยังไม่หยุดสะอื้น

หลังจากนั้นไม่นานสามีหล่อนกลับมาถึงบ้าน เขาเป็นคนร่างใหญ่ สวมเสื้อหนังแกะ มีผ้าพันรอบหมวกแก๊ป หน้าของเขาเขียวคล้ำเพราะความหนาว หนาวซึ่งมีน้ำค้างแข็งจับอยู่คู่มิติดกับแปรง เขากะทึบรองทำให้หิมะร่วง ถอดหมวกแก๊ปกับผ้าพันคอออก ปิดหิมะจากเสื้อ เอามือที่ชาตบตามแขน ดันม้ายาวไปที่หน้าเตาไฟ แล้วนั่งลง

แอนท์โกวายกหม้อต้มกะหล่ำปลีลงจากเตามาวางไว้ข้างหน้าสามี หันขนมปังยื่นให้เขา ชิ้นหนึ่งกับช้อนคันหนึ่ง เขากินกันอย่างเจี๊ยบ ๆ เมื่อกินหมดแล้วเขาก็ถอดเสื้อหนังแกะออกเหยียดขาและถามว่า “มีอีกไหม?”

หล่อนเอาข้าวโถ้ดัดต้มที่เหลือจากตอนกลางวันให้เขา เขาเอาช้อนตักหลังจากที่หันขนมปังอีกชิ้นหนึ่ง ต่อจากนั้นเขาหยิบถุงยาเส้นออกมาจนบุหรี่ยุบ หยิบพินโยนใส่เตาไฟและเขยิบเข้าไปใกล้อีก หลังจากนั้นสักครู่ใหญ่เขามองไปรอบ ๆ ห้องและถามว่า “พอเผาละอยู่ที่ไหน?”

“จะอยู่ที่ไหนล่ะ? ในคอกหมูโน่นนั่นะ”

เขามองดูหล่อนอย่างสนเท่ห์

“ฉันก็คิดอย่างงั้น! แกจะมานอนเอกเขนกอยู่บนเตียงให้ผ้าปูนอนเปื้อนทำไม? ถ้าแกจะต้องตาย แกก็ตายที่โน่นได้เร็วกว่า แกให้อะไรฉันสักอย่างรีเป่า? แกมาหาฉันด้วยเรื่องอะไร? ฉันจะต้องเสียค่าฝังศพและค่าเลี้ยงดูแกด้วยรี? ถ้าแกยังไม่ตายเสียเดี๋ยวนี้และฉันขอบอกว่าแกอยู่ยงคงกระพันไม่ใช่เล่น-แกก็คงกินเอาจนเราไม่มีอะไรเหลือแม้กระทั่งที่ซุกหัวนอน ถ้าจูเลียได้รับมรดกทุกอย่างจากแก ก็ให้หล่อนดูแลแก ไม่น่าจะมาเกี่ยวกับฉันเลย”

“พอฉันไม่ได้หลอกหลวงเราหรือกรี อ้ายแก่นักคำทำไร!”

แอนเท็กกลืนควินบุหรี่ยี่และถ่มน้ำลายลงกลางห้อง

“ถ้าแกไม่หลอกเรา เราก็ควรจะได้... เดียวก่อน... เราจะได้ทำ... รวมกับเจ็ดครึ่ง... เท่ากับ... ห้ากับ... เจ็ด...”

“สิบสองครึ่ง ฉันคำนวณมานานแล้ว เราควรจะได้ม้าตัวหนึ่งกับแม่วัวสามตัว... บา อ้ายซากศพ!”

เขาถ่มน้ำลายอีกอย่างแค้นเคือง

ภรรยาของเขาลุกขึ้น เอาแม่หนูวางลงบนเตียง หยิบห่อผ้าชีวีร์จากโต๊ะมาวางลงบนมือของสามี

“อะไรกัน?”

“ดูเอาเองซี”

เขาแก้ผ้าออกดู ความรู้สึกโลภปรากฏขึ้นบนใบหน้า เขาก็มลงชิดกับเตาไฟ เอาตัวบังห่อเงินไว้ และนับไปนับมาสองเที่ยว

“เท่าไรล่ะ?”

หล่อนนับไม่เป็นและไม่รู้ว่าเงินนั้นมีกี่เหรียญ

“ห้าสิบบสิบบิล”

“โฮโฮ! มากถึงขนาดนั้นเชียรวรี?”

หล่อนตาลุก ยื่นมือไปลูบคลำเงินจำนวนนั้น

“เธอเจอมันได้ยังไง?”

“อา บา... เจอยังไง? เธอจำได้ไหมที่แกบอกเราเมื่อปีกลายว่าแกเตรียมเงินไว้พอค่าฝังศพแก?”

“จริงซี แกเคยพูดยังงั้น”

“แกเย็บมันไว้ในพวงประคำและฉันเอามาได้ ของศักดิ์สิทธิ์ไม่ควรไปอยู่ในคอกหมู เพราะจะเป็นบาป ฉันคลำถุงผ้าลินินเจอเหรียญเงิน ฉันก็เลยฉีกถุงเงินมาเสีย นี่มันเงินของเรา แกทำความลำบากให้เราามากแล้วไม่ใช่หรือ?”

“จริงอย่างเธอว่า นี่เป็นเงินของเรา แม้จะกลับมาหาเราเพียงเล็กน้อยก็ยังดี เมื่อเอาไปรวมกับที่เราถืออยู่ก็พอใช้ประโยชน์ได้ . . . เมื่อวานนี้เองสะโมเล็คซ์บอกฉันว่าจะขอยืมเงินสักพันรูเบิลและจะให้ที่นาห้าเอเคอร์ที่อยู่ชายป่าเป็นประกันไว้”

“เธอมีเงินพอแล้วหรือ?”

“ฉันคิดว่าพอ”

“และเธอจะเริ่มหว่านข้าวเองในฤดูใบไม้ผลิ?”

“ก็คิดว่งั้นแหละ ถ้าตอนนี้ยังมีไม่พอ ฉันจะขายแม่หมูตัวนั้นเสีย ถึงจะต้องขายลูกหมูด้วย ฉันก็ยอม เพราะเขาจะไม่มีปัญญาไล่ที่นาคืนหรอก” เขาเสริม “เราจะไปหาทนายที่จะทำสัญญาให้ที่ดินนี้เป็นของฉัน นอกจากว่าเขาจะชำระหนี้หมดภายในห้าปี”

“เธอทำยังงั้นได้รึ?”

“ได้ซี คุณมันฮุบเอาที่นาของโดเซี่ยกได้ยังไง... เก็บไว้เถอะ เธอเอาเหรียญเงินเก็บไว้ใช้เองก็ได้ จะซื้ออะไรก็ตามใจ อีกนัทซ์อยู่ที่ไหน?”

“ไปไหนก็ไม่รู้ แฮ้อ! ไม่มีน้ำ น้ำหมดเลย”

สามียื่นขึ้นโดยไม่พูด ออกไปดูวัว เดินเข้าเดินออก ตักน้ำและหอบฟืนมา

อาหารเย็นเดือดอยู่บนเตา อีกนัทซ์ย่องเข้ามาในห้อง ไม่มีใครพูดกับแก ทุกคนเรียบและรู้สึกไม่สบายใจ ไม่มีใครพูดถึงชายชราเลยราวกับว่าแกไม่เคยมีชีวิตอยู่

แอนแท็กคิดถึงที่นาห้าเอเคอร์ เขาเห็นว่ามันจะต้องตกเป็นของเขาอย่างแน่นอน เขานึกถึงชายชราแวบหนึ่ง แล้วนึกถึงแม่หมูที่เขาตั้งใจจะฆ่าเมื่อลูกของมันหย่านมแล้ว เขาบ้วนน้ำลายครั้งแล้วครั้งเล่าเมื่อเหลียวไปเห็นเตียงว่าง เขาเป็นกังวลอยู่มาก กินอาหารเย็นไม่ทันหมดจานก็

เข้านอน เขาพลิกตัวกลับไปกลับมา มันฝรั่งกับกะหล่ำปลี ข้าวโพดกับขนมปังทำให้เครื่องย่อยอาหารทำงานไม่ปกติ แต่แล้วเขาก็เลิกนึกถึงมันและหลับไปจนได้

เมื่อทุกอย่างเงียบสงัด แอนท์โกวาก็แอบเปิดประตูออกไปในห้องที่เก็บปานไว้ หล่อนหยิบปึกธนบัตรที่ห่อผ้าซีริวออกมาจากใต้กระสอบใส่ปาน แล้วเอาเงินที่ได้มาจากชายชรารวมเข้าด้วยกัน หล่อนลูบธนบัตรไปมาหลายครั้ง แม้ออกและพับเข้าจนพอใจ แล้วจึงดับตะเกียงขึ้นไปนอนข้างสามี

ในระหว่างนั้นชายชราที่สิ้นใจ คอกหมูซึ่งเป็นเพิงหยาบ ๆ ฝากระดานและมุงด้วยกิ่งไม้ ไม่อาจป้องกันลมและอากาศหนาวได้ ไม่มีใครได้ยินแกร้องขอความกรุณาด้วยเสียงสิ้นเครือเพราะความสิ้นหวัง ไม่มีใครเห็นแกคลานมายังประตูที่ปิดอยู่และพยายามใช้กำลังที่แกมีอยู่เพื่อจะเปิดมันออก แกรู้สึกว่ามีจรรยาใกล้เข้ามาทุกที จากสันเท้าของแกมันตีบคลานขึ้นมาที่ทรวงอก บีบทรวงอกแกแน่นเหมือนเอาเข็มจ็บและโยกตัวแกไปมาเหมือนเป็นไขจับสัน ขากรรไกรของแกชิดกัน แน่นเข้าทุกที ๆ จนไม่สามารถอ้าออกมาตะโกนได้ เส้นโลหิตของแกก็แข็งจนรู้สึกเหมือนเส้นลวด แกเอาหลังชนประตูอย่างอ่อนแรง จนกระทั่งในที่สุดก็พับลงบนธรณีประตู น้ำลายฟูมปาก ความหวาดกลัวที่ถูกทิ้งให้ตายท่ามกลางความหนาวปรากฏอยู่ในดวงตา ใบหน้าของแกบูดเบี้ยวเพราะความปวดร้าว แกนอนอยู่ตรงนั้นเอง

แอนท์ก็กับภรรยาตื่นนอนก่อนสว่างวันรุ่งขึ้น ความคิดอย่างแรกของเขาก็คืออยากเห็นว่าชายชราเป็นอย่างไรไปแล้ว

เขาออกไปดูแต่ไม่สามารถเปิดประตูคอกหมูได้ ศพของชายชราวางอยู่ด้านในเหมือนเอาไม้ขวางไว้ ในที่สุด หลังจากใช้ความพยายามเขาก็เปิดประตูพอให้ตัวลอดเข้าไปได้ แต่ต้องรีบกลับออกมาด้วยความหวาดกลัว เขาอยากจะได้เดินข้ามลานกลับไปบ้านให้เร็วแต่ก็ไม่ทันใจ เขากลับแทบเสียดสี เขาไม่อาจเข้าใจได้ว่าอะไรเกิดขึ้นแก่เขา ตัวเขาสั่นเหมือนจับไข้ ต้องยืนหอบอยู่หน้าประตูบ้าน พุดอะไรไม่ออก

ในระหว่างนั้นแอนท์โกวากำลังสอนแมกดาให้สวดมนต์ หล่อนหันไปมองสามีด้วยความสนเท่ห์

“ความปรารถนาของเจ้าจงสำเร็จ...” หล่อนพุดโดยไม่ใช้ความคิด

“ความปรารถนาของเจ้า...”

“... จงสำเร็จ...”

“... จงสำเร็จ...” แม่หนูน้อยซึ่งกำลังคุกเข่าอยู่ทวนข้อความ

“เป็นยังไง แกตายแล้วหรือยัง?” หล่อนถาม “... ในโลก...”

“... ในโลก...”

“ตายแล้ว แกนอนขวางประตูอยู่” เขาคอบเบา ๆ

“... บนสวรรค์...”

“แต่เราจะทิ้งแกไว้ยังงั้นไม่ได้ เพื่อนบ้านจะนิินทาว่าเราเอาแกไปปล่อยให้ตายในนั้น เรา
จะปล่อยให้เขาพุดยังงั้นไม่ได้”

“เธอจะให้ฉันทำกับแกยังไง?”

“ฉันจะไปรู้รี? เธอทำอะไรสักอย่างก็แล้วกัน”

“เราน่าจะห้ามแกมาไว้เสียที่นี่” แอนเท็กแฉะ

“ว่ายังไงนะ ปล่อยให้แกนำไปก็แล้วกัน! จะห้ามแกมาไว้ในบ้าน? ไม่เอาละถ้า...”

“ทำเป็นโง่ไปได้ แกก็จะถูกฝังนี่นา”

“เราจะต้องเสียค่าฝังศพแกด้วยหรือ? ...แต่โปรดปล่อยเราให้พ้นจากความชั่ว... แก
กะพริบตาโง่ ๆ ของแกทำไมนะ? สวดมนต์ต่อไปซี”

“... ปล่อย... เรา... ให้พ้นจาก... ความชั่ว...”

“ฉันไม่อยากเสียเงินค่าฝังศพเลย เพราะตามกฎหมายและสิทธิแล้ว เป็นเรื่องของโทเม็ก-
ต่างหาก”

“... สาธุ...”

“... สาธุ...”

หล่อนทำรูปกางเขนเหนือศีรษะของแม่หนูน้อย เอานิ้วมือชี้ค้ำน้ำมูกให้ แล้วเดินเข้าไป
หาสามี

เขากะระชิบว่า “เราจะต้องห้ามแกเข้ามา”

“เข้ามาในบ้าน... ที่นี้รี?”

“จะที่ไหนเสียอีกล่ะ?”

“ในคอกวัวก็แล้วกัน เราย้ายลูกวัวออกไปเสียแล้วตั้งศพบนม้ายาว จัดทำพิธีกันตรงนั้น
แกคงชอบ... แกเคยอยู่มางั้น!”

“โมนิกา!”

“หา?”

“เราควรห้ามแกไปไว้ที่นั่น”

“ก็เอาซี”
“ตกลง... แต่...”
“เรอกลัวรี?”
“บ้า... ชิบหาย...”
“อะไรอีกล่ะ?”
“มันยังมีด...”
“ถ้ารอจนสว่าง คนก็เห็นนะซี”
“มาไปด้วยกัน”
“เธอไปเถอะถ้าเธอชอบยังงั้น”

“จะไปหรือไม่ไป อีซากศพ?” เขาตะโกนใส่หน้าหล่อน “แกเป็นพ่อของเธอนะ ไม่ใช่พ่อฉัน” แล้วเขาก็ออกไปจากห้องด้วยความโมโห

ภรรยาของเขาตามไปโดยไม่ปริปาก

เมื่อทั้งสองคนเข้าไปในคอกหมู ลมหายใจแห่งความหวาดกลัวก็ลอยมาปะทะใบหน้า เหมือนลมหายใจที่ระเหยออกมาจากศพ ชายชราอนอนอยู่บนพื้นคอกหมู ตัวแข็งทื่อและเย็นเหมือนน้ำแข็ง ทั้งสองคนต้องออกกำลังจุดแก๊สขึ้นมากว่าจะได้ลากแก๊สขามธรณีประตูมาในลานบ้าน

แอนท์โกวาตัวสั่นเมื่อเห็นแก๊สติด หน้าตาของแก๊งากลัวเมื่อต้องแสงตะวันยามรุ่งอรุณ บนพื้นหิมะสีขาว หน้าตานั้นแสดงความปวดร้าว ตาสีมโพลงและลิ้นแลบออกมาระหว่างฟันที่ขบกันแน่น ตามผิวหนังมีรอยเป็นจ้ำ ๆ ชีพหยุดอยู่ที่หัวตัวตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า

“จับไว้” สามีกระซิบบอกหล่อน “ตัวแกเย็นน่ากลัวจัง!”

ลมเย็นเหมือนน้ำแข็งพัดมาปะทะหน้าของคนทั้งสอง มันช่วยสลัดหิมะให้หล่นจากกิ่งไม้ที่แกว่งไปมา

ทุกหนแห่งยังมีแสงดาวทาบกับพื้นฟ้าสีตะกั่ว จากหมู่บ้านมีเสียงตักน้ำและเสียงไก่ขัน เสมือนจะบอกว่าอากาศกำลังจะเปลี่ยนแปลง

แอนท์โกวาหลับตาเอาผ้ากันเปื้อนพันมือก่อนที่จะจับเท้าของชายชรา คนทั้งสองแทบจะยกแก๊สไม่ไหวเพราะตัวแกหนักมาก พอวางร่างแกลงบนม้ายาว หล่อนก็วิ่งเข้าบ้าน โยนผ้าเก่า ๆ มาให้สามีใช้คลุมศพผืนหนึ่ง

เด็ก ๆ กำลังขูดผิวมันฝรั่ง หล่อนรออยู่ที่ประตูอย่างกระวนกระวาย

“เสร็จแล้ว... เข้ามาเถอะ!... แหม ช้าง!”

“เราจะต้องหาใครมาอาบน้ำให้แก” หล่อนกล่าว พลายยกอาหารเข้ามาวางที่โต๊ะเมื่อเขาเดินเข้ามา

“ฉันจะไปหาอ้ายไปมา”

“วันนี้อย่าไปทำงานเลยนะ”

“ทำงาน... ไม่ละ ไม่ไป...”

ทั้งสองไม่พูดกันอีกและรับประทานอาหารเช้าโดยไม่รู้สึกรสชาติ ทั้ง ๆ ที่ตามปกติแล้วจะรับประทานซุบถึงสี่ชาม

เมื่อออกไปในลานบ้านคนทั้งสองก็เดินอย่างรวดเร็วและไม่เหลียวหน้าเหลียวหลัง ทั้งสามมีกรรขามีความกังวลใจทั้ง ๆ ที่ไม่ทราบสาเหตุ แต่เขาก็ไม่รู้สึกเสียใจอะไร อาจจะเป็นเพราะกลัวผีของชายชราหรือกลัวความตายก็ได้ทำให้รู้สึกหวั่นไหวและเงิบงันไป

เมื่อสว่างแล้ว แอนเท็กก็ไปหาชายไปมาอาบน้ำและแต่งตัวให้ศพ แล้วจุดเทียนปักไว้ข้างศีรษะศพเล่มหนึ่ง

หลังจากนั้นแอนเท็กก็ไปนิมนต์พระและบอกกล่าวให้ครอบครัวชอลตีทราบว่ามีศพของเขาถึงแก่กรรมแล้ว รวมทั้งเรื่องที่เขาไม่สามารถจ่ายเงินเป็นค่าทำศพได้

“ให้โทเม็กไปจัดการฝังแกก็แล้วกัน เขามีเงินเยอะเยอะนี่นา”

ข่าวตายของชายชรา รู้กันทั่วหมู่บ้านภายในเวลาอันรวดเร็ว เพื่อนบ้านต่างพากันมาเยี่ยมศพเป็นกลุ่ม ๆ ต่างสวดมนต์ สันศีรชะและสนทนากัน

ดกเย็น โทเม็กลูกเขยอีกคนหนึ่งของชายชรา ก็ประกาศว่าจะช่วยค่าทำศพ ทั้งนี้เพราะมติดของคนในหมู่บ้านบังคับให้ทำเช่นนั้น

ในวันที่สามก่อนเวลาฝังศพไม่นานนัก ภรรยาของโทเม็กก็ปรากฏตัวที่กระท่อมของแอนเท็ก

หล่อนเกือบชนกับพี่สาวที่กำลังหิ้วถังใส่น้ำล้างชามไปเทที่คอกวัว

“พระคริสต์ทรงพระกรุณา” หล่อนพึมพำ เอามือจับลูกบิดประตูไว้

“ดูซี... วิญญาณของคนทรยศ!” แอนท์โกวางวางถึงน้ำลงดังโครม “หล่อนมาสอดแนมที่นี่ หล่อนกำจัดพ่อเสียไซ้ไหม? แกไม่ได้ยกทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดให้หล่อนหรือกรี้... แล้วหล่อนยังมาทำบ้านจิมบั้นเจ้อที่นี่อีก อีหญิงแพศยา! หล่อนต้องการมาทวงผ้าขี้ริ้วที่แกทิ้งไว้ที่นี่?”

“ข้าซื้อเสื่อยาวให้พ่อแก่เมื่อวันวิหขันไทด์ แต่ไม่เป็นไรหรอก เอาสวมศพพ่อไปด้วยก็ได้ เป็นแต่ข้าต้องการเสื่อหนังแกะคืน เพราะข้าซื้อมาด้วยเงินที่ข้าอาบเหงื่อต่างน้ำหามา”
โทเมโกวาทตอบเรียบ ๆ

“เอากลับไปยังงั้นรี อีหมาขี้เรื้อน?” แอนท์โกวาทะโกนสั้น “ข้าจะให้เอ็ง แล้วเอ็งจะเห็นว่าได้อะไรไปบ้าง...” แล้วหล่อนก็มองหาสิ่งที่เหมาะกับจุดประสงค์ของหล่อน “จะเอาไปรี? กล้าดียังไงนะ! เอ็งคลานมาประจบแกจนแก่กลายเป็นคนปัญญาอ่อนยอมมอบมรดกให้เอ็งทุกอย่างแล้วยังทำลายหัวใจข้าด้วย แล้ว...”

“ใคร ๆ ก็รู้ว่าข้าซื้อที่ดินมาจากพ่อ มีพยาน...”

“ซื้อมา? คุณันซี! เอ็งไม่กลัวหรือที่โกหกต่อจักษุของพระเป็นเจ้ายังงี้? ซื้อมา? พวกต้มหมู พวกเอ็งมันเป็นอย่างงั้น พวกโจร พวกชาติหมา เอ็งขโมยเงินจากแกก่อน แล้ว... เอ็งให้พ่อกินจากถังข้าวหมูไซ้ใหม่ อะต้มเป็นพยานได้ว่าพ่อต้องเลือกมันฝรั่งจากถังข้าวหมูมากิน ฮะ! เอ็งให้แกนอนในคอกวัวเพราะเอ็งบอกว่าแกเหม็นสาบจนพวกเอ็งกินข้าวไม่ลง ที่ดินสิบห้าเอเคอร์กับชีวิตที่ทุเรศทุรังยังงั้น... แลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินมากมายยังงั้น! เอ็งยังทุบตีแกด้วยอีชาติหมา อีลิง!”

“หุบปากหมา ๆ ของเอ็งเสียบ้าง ม่ายงั้นข้าจะปิดมันเสียเองและจะทำให้เอ็งจำไปนานทีเดียว อีหมูตัวเมีย อีหญิงหาเงิน!”

“งั้นก็เข้ามาซิวะ มาซี อีสัตว์เข็ญใจ!”

“ข้านะรี... เข็ญใจ?”

“เออ เอ็งนะแหละ! เอ็งควรจะนำเป็นเหยื่อนอนเสียในท้องร่องแล้วถ้าโทเม็กไม่แต่งงานกับเอ็ง”

“ข้านะรีเข็ญใจ? โธ่เอ๊ย อีซากศพ!”

ทั้งสองโถมเข้าหากัน ทั้งผมกัน ปล้ำกันที่ทางเดินแคบ ๆ ปากก็ร้องตะโกนตลอดเวลาจนเสียงแห้ง

“อีหญิงหากิน อีส่าสอน นี่ไง! ที่หนึ่งละสำหรับเอ็ง! นี่อีกที่หนึ่งสำหรับที่ดินสิบห้าเอเคอร์ของข้าและสำหรับความชั่วช้าทั้งหลายที่เอ็งได้ทำให้ข้า อีหมาสกปรก!”

“เพื่อเห็นแก่พระเป็นเจ้า พอกันทีเถอะแกเอ๊ย พอกันที! พอกันที! บาปด้วยและน่าอายด้วย!” พวกเพื่อนบ้านร้องห้าม

“ปล่อยข้า อีขี้เรื้อน ปล่อยข้าซี!”

“ข้าจะตีเอ็งให้ตาย ข้าจะฉีกเนื้อเอ็งออกเป็นชิ้น ๆ อีชีโศล!”

ทั้งสองคนล้มลง แต่ยังทุบตีกันไม่เลิกที่ ดันกันไปจนชนถึงน้ำ และกลิ้งไปกลิ้งมาใน ที่อาบน้ำให้หมู ในที่สุด ต่างฝ่ายต่างพูดไม่ออกเพราะโมโหและเหนื่อย แต่ก็ยังไม่ละมือ แม้พวก ผู้ชายก็แทบจะแยกคู่วิวาทไม่ออก หญิงทั้งสองหน้าตาฟกช้ำ มีรอยเล็บทั่วใบหน้าและสกรปรก ทั่วตัว ดูไม่ต่างอะไรกับแม่มด ความโมโหของหญิงทั้งสองหาขอบเขตมิได้ จึงโถมเข้าหากันอีก และถูกแยกออกเป็นครั้งที่สอง

ในที่สุดแอนท์โกวาก็สะอื้นอึก ๆ เพราะความโกรธและสิ้นแรง เอามือทั้งหมัดตัวเองและ ร้องว่า “โอ พระเยซูเจ้า! โอ พระเยซูผู้เป็นทารก! โอ พระแม่มารี! จงทรงทอดพระเนตรหญิง สวารเลวคนนี้เถิด... จงทรงสาปแช่งมัน... โอ! โอ!...” หล่อนยืนฟังฝาร้องให้

ในระหว่างนั้นโทเมโกวาก็ยืนด่าและตะโกนอยู่นอกบ้าน เอาเท้าถีบประตูดังโครม ๆ

พวกเพื่อนบ้านยืนกันอยู่เป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย ปรึกษากันและกระเทีบบเท้าลงบนหิมะ พวก ผู้หญิงเป็นเหมือนจุดแดง ๆ แต้มไว้บนผาผืนง ยืนเข้าชิดกันเพราะลมพัดเย็นยะเยือกจนเสียด กระดูก พวกหล่อนสนทนากันเบา ๆ ตาจับอยู่บนถนนที่ทอดไปยังโบสถ์ซึ่งโผล่ยอดแหลมให้เห็น อย่างชัดเจนหลังต้นไม้ที่ไร้ใบ ทุกนาที่ที่ผ่านไปไม่คนใดก็คนหนึ่งอยากจะดูศพอีกสักครั้ง จึงมี คนเดินเข้าเดินออกอยู่ตลอดเวลา เปลวเทียนสีเหลืองวอมแวมเพราะถูกกระแสลมเผยให้เห็น ใบหน้าของคนตายที่นอนนิ่งอยู่ในหีบศพ กลิ่นจุนีเปอร์ลอยมาในอากาศ รวมทั้งเสียงสวดมนต์ และเสียงอู้อี้ของชายไบบ์

ในที่สุดหลวงพ่อกับนักเล่นออร์แกนก็มาถึง หีบศพไม้สนสีขาวยกยกขึ้นรถ พวกผู้หญิง เริ่มร้องเพลงโศกในขณะที่ขบวนแห่เดินไปตามถนนสายยาวของหมู่บ้านบ้ายหน้าไปยังป่าช้า

หลวงพ่อก็เริ่มสวดบทสวดสำหรับผู้ตาย ท่านเดินนำขบวน สวมหมวกดำและเสื้อคลุม ขนสัตว์ทับเสื้อคลุมยาวอีกชั้นหนึ่ง ลมพัดจนชายเสื้อคลุมของท่านปลิวไสว คำสวดภาษาละติน หลุดออกจากริมฝีปากของท่านเป็นระยะ ๆ แต่เสียงของมันก็เหมือนเป็นน้ำแข็ง ดูท่าทางของ ท่านเบื่อหน่ายและรำคาญใจ ตาของท่านเหม่อมองไปไกล ลมพัดมาปะทะธงสีดำและภาพนรก กับสวรรค์บนผืนธงสะบัดไปมา ประหนึ่งอยากจะเผยให้พวกผู้หญิงที่มีผ้าคลุมศีรษะกับพวก ผู้ชายที่มีได้สวมหมวกซึ่งยืนจับกลุ่มกันอยู่หน้ากระท่อมทั้งสองฟากถนนมองเห็นถนัด

คนเหล่านั้นก็มีศีรษะคารวะศพ ทำเครื่องหมายกางเขนและทาบหน้าอกตนเอง
สุนัขเห่าขรมมาจากหลังแนวรั้วต้นไม้ บางตัวกระโดดขึ้นไปบนกำแพงหินและหอนเสียง
ยาว

พวกเขาเด็ก ๆ แอบหน้าต่างมองออกมา ช่าง ๆ เด็กมีใบหน้าของคนชราที่ฟันไม่มีเหลือ และหน้าต่างมีรอยย่นเหมือนท้องนาในฤดูใบไม้ร่วง

เด็กชายตัวเล็กนุ่งกางเกงขายาวผ้าลินิน สวมแจ็กเก็ตสีน้ำเงินกระดุมทองเหลืองและสวมรองเท้าไม้วิ่งตามหลังหลวงพ่อกันไป ตาของแกจ้องดูภาพสวรรค์กับนรก ร้องเพลงสวดด้วยเสียงเบา ๆ และสั่นเครือ เสียงดัง อ่า! โอ! เป็นจังหวะเช่นนี้จนกระทั่งคนเล่นออร์แกนเปลี่ยนเพลง

อีกนั้ทซ์เดินนำหน้าอย่างภาคภูมิใจ มือถือธงและร้องเพลงเสียงดังกว่าใคร ๆ หน้าแกแดงเพราะเหนื่อยและหนาว แต่แกก็ไม่ย่อท้อ เหมือนอยากแสดงว่าแกเท่านั้นที่มีสิทธิ์จะร้องเพลงได้ เพราะผู้ที่ถูกนำไปยังหลุมฝังศพเป็นตาของแก

ขบวนแห่ทั้งหมดบ้านไว้ข้างหลัง ลมพัดมาปะทะแอนเท็กซึ่งร่างสูงใหญ่กว่าเพื่อน และทำให้ผมของเขายุง แต่เขาไม่ได้แยแสเรื่องลม เขาพะวงแต่เรื่องม้าที่ใช้เทียมรถและหีบศพซึ่งเอียงไปเอียงมาเมื่อรถตกหลุมบนถนน

หญิงสองพี่น้องเดินตามหีบศพ สวดมนต์ไปพลางและฆ่าเสียงแลกันด้วยสายตาที่อาฆาตมาดร้าย

“ทะลุตลุ! กลับบ้าน! กลับบ้านเดี๋ยวนี้ อีซากศพ=” คนหนึ่งในขบวนแสวงทำเป็นหยิบก้อนหิน สุนัขซึ่งวิ่งตามรถบรรทุกศพร้องเอ็งทำหางหด วิ่งหนีไปแอบกองหินข้างทาง พอขบวนแห่เดินต่อไปอีกหน่อย มันก็วิ่งตามไปเป็นรูปครึ่งวงกลม พยายามวิ่งไปใกล้ ๆ กับม้า เพราะกลัวคนจะไม่ให้มันตามไปอีก

บทสวดภาษาละตินจบลง พวกผู้หญิงเริ่มร้องเพลงสวดชื่อ “เขาผู้ซึ่งมีชีวิตอยู่ในความคุ้มครองของพระเจ้า” ด้วยเสียงแหลม

เสียงเพลงดังแปร่งชอบกล พายุหิมะซึ่งพัดจัดอยู่ในขณะนั้นทำให้เสียงเพลงดังค่อยกว่าที่ควร เวลาสนธยากำลังย่างเข้ามา

ลมพัดไล่ก่อนหิมะมาจากที่ราบอันกว้างใหญ่สุดสายตาไม่ต่างกับทุ่งสเตปป์ซึ่งมีต้นไม้ไว้ใบขึ้นอยู่เป็นแห่ง ๆ มันพัดมาปะทะใบหน้าของคนเหล่านั้นเหมือนโอบด้วยสแล

“...และจงรักและรักษาวาตะของพระองค์ไว้ด้วยหัวใจอันสัตย์ชื่อ...” คนเหล่านั้นยังตะเบ็งเสียงร้องแข่งเสียงพายุและเสียงตะโกนของแอนเท็ก “เอาเข้าไป! อ้ายหนู!”

หิมะเริ่มก่อตัวจากแนวต้นไม้และกองหินขึ้นมาบนถนนไม่ผิดอะไรกับลิมขนาดใหญ่ เสียงเพลงชะงักไปเป็นครั้งคราวเมื่อพวกเขาบ้านมองไปในที่ว่างรอบ ๆ ตัวซึ่งมีสีขาว

อากาศ และภูเขาหิมะฟุ้งทลายลงมา

ขณะที่เขาเดินผ่านกระท่อมของโทเม็กก็ได้ยินเสียงร้องเพลงงานศพและเสียงคุยกันดัง
ออกมา

“อ้ายพวกนอกศาสนา! อ้ายพวกโจร! รอสักหน่อยเถอะข้าจะเอาที่ดินห้าเอเคอร์มาอวด

